

Наукове видання

**ІНСТИТУЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ**

Збірник наукових праць
за матеріалами IV міжнародної
науково-практичної інтернет-конференції

Головний редактор М. П. Гречу
Комп'ютерна верстка В. С. Павлі

Формат 60×84/16. Ум. друк арк. 5,1
Тираж 45 прим. Зам. № 100/260.

Видавець і виготовлювач
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
кімн. 115, вул. Коваля, 3, Полтава, 36014, ☎ (0522) 50-24-81

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 380 від 8.07.2010 р.

2012
Année
Internationale des
Coopératives

**ІНСТИТУЦІЙНІ
ТРАНСФОРМАЦІЇ
ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ**

Збірник
наукових праць
IV міжнародної
науково-практичної
інтернет-конференції

4-5 квітня 2012 р.

**ПОЛТАВА
2012**

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
Белгородський університет кооперації, економіки і права (Росія)
Білоруський торгово-економічний університет
споживчої кооперації (м. Гомель, Білорусія)

ІНСТИТУЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

*Збірник наукових праць
за матеріалами IV міжнародної
науково-практичної інтернет-конференції*

(м. Полтава, 4–5 квітня 2012 р.)

**ПОЛТАВА
ПУЕТ
2012**

УДК 330.342
ББК 65.01я431
I-71

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» заборонено

Головний редактор:

С. С. Ніколенко, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Редакційна колегія:

С. В. Простотіна, к.е.н. доцент кафедри економічної теорії ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

В. В. Похилюк, к.е.н., доцент кафедри економічної теорії ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

В. О. Шаповалов, асистент кафедри економічної теорії ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Рецензенти:

В. С. Жученко, д.е.н., професор кафедри політичної економії Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка;

І. М. Ковальчук, к.е.н., доцент кафедри економічної теорії кафедри економічної теорії ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Інституційні трансформації економічних систем : зб. наук. пр.
I-71 IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. – Полтава : ПУЕТ, 2012. –
82 с.

ISBN 978-966-184-167-2

У збірнику наукових праць розглянуті актуальні проблеми інституційних змін функціонування сучасних суспільно-економічних систем, стратегій трансформації національної фінансово-кредитної системи, трансформації системи державного управління в умовах глобалізації, сучасних трансформаційних змін світової економіки. Особлива увага приділена трансформаційним процесам економічних систем в Україні, Казахстані, Білорусії, Росії, Узбекистані.

Збірник призначений для фахівців, викладачів, аспірантів, студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться проблемами інституційних трансформацій економічних систем.

УДК 330.342
ББК 65.01я431

Матеріали друкуються мовами оригіналів – українською, російською, англійською. Автори несуть повну відповідальність за зміст і достовірність наданих до збірника матеріалів.

ISBN 978-966-184-167-2

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2012

ЗАНЯТОСТЬ МОЛОДЕЖИ ВОСТОЧНОГО РЕГИОНА КАЗАХСТАНА: ПРОБЛЕМЫ И НЕКОТОРЫЕ ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

У. С. Алимбетов, д.э.н., профессор,

Т. Т. Тулеубаев, ст. преподаватель,

Ж. Ш. Кульжабаева

Восточно-Казахстанский государственный университет
им. С. Аманжолова, г. Усть-Каменогорск

В настоящее время законодательство реформирует основы проводимой политики занятости для смягчения напряженности на рынке труда, борьбы с дискриминацией отдельных лиц или социальных групп, для обеспечения достаточной защиты от безработицы. Политику в сфере занятости возможно направить на развитие гибких форм занятости и личной ответственности каждого гражданина, на изменение самой структуры занятости и трудовых отношений. При совершенствовании законодательства и функционирования институтов рынка труда необходимо предусмотреть меры по обеспечению занятости молодежи из числа выпускников школ, средних и высших учебных заведений. Следует поощрять и разрабатывать новые формы временной, но официальной занятости, самостоятельную занятость мелких собственников и малый бизнес.

Кризисные явления в мировой экономике вызвали ухудшение экономической ситуации на предприятиях и организациях области. В связи с этим на предприятиях наблюдаются факты скрытой безработицы, сокращение объемов производства и в соответствии с этим сокращение численности и высвобождения работников, резкое снижение количества свободных рабочих мест и вакантных должностей.

Ситуация, складывающаяся на казахстанском молодежном рынке труда, в настоящее время является достаточно напряженной и характеризуется тенденциями к ухудшению, растут масштабы регистрируемой и скрытой безработицы среди молодежи. Борьба за выживание казахстанских предприятий приводит к ужесточению условий вступления молодежи на рынок труда. Между тем возможности молодых людей и без того ограничены в силу их более низкой конкурентоспособности по сравнению с другими категориями населения. Для занятости выпускников и студентов возможно открытие малых предприятий при ВУЗах, для чего должна быть подготовлена соответствующая правовая и материальная база. В настоящее время ВУЗы имеют свои финансовые средства, которые можно направить на организацию малых предприятий при ВУЗах и занятость студентов, выпускников и пре-

подавателей. Студенты смогут проходить производственную практику на данных предприятиях более качественно, чем в других организациях, где они зачастую выполняют не свои прямые функции и обязанности.

Для адаптации молодежи на рынке труда при отделах занятости и социальных программ действуют Центры адаптации молодежи на рынке труда. Деятельность центров призвана помочь молодежи, прибывающей из села в город, а также молодежи, дезадаптированной на рынке труда, испытывающей тревогу и неуверенность в завтрашнем дне и в своих силах.

Молодежь, обращающаяся в Центры адаптации, направляется на оплачиваемые общественные работы, профессиональное обучение, что дает возможность изучить рынок труда определенного региона и найти работу. В службе занятости налажена связь с учебными заведениями, собрана информация о выпускниках, создан единый банк данных, проводится количественный и качественный анализ. Параллельно специалисты работают с кадровыми службами и руководителями предприятий, отрабатываются организационные вопросы. Анализ состава выпускников Усть-Каменогорских ВУЗов и колледжей показал, что востребованными на рынке труда оказались такие специалисты, как: инженер-химик, инженер-физик, инженер-ядерщик, инженер по электроснабжению промышленных предприятий, инженер по эксплуатации дорожно-строительной техники и строительству дорог, менеджеры, операторы ПЭВМ, бухгалтеры, владеющие современными компьютерными программами. Из рабочих специальностей на сегодняшний день пользуются спросом: аккумуляторщик, вулканизаторщик, карбюраторщик, повар, слесарь-ремонтник и другие. Выявлен переизбыток таких специалистов, как: юрист, экономист, преподаватель.

На сегодняшний день Центры адаптации молодежи могут оказывать такие услуги, как консультации психолога, профориентационное тестирование, обучение результативным методам поиска работы, направление на оплачиваемые общественные работы, профессиональное переобучение, помощь в трудоустройстве. Центры адаптации сотрудничают с молодежью, сменившей место жительства в поисках работы, независимо от места прописки, а также испытывающей трудности в трудоустройстве из-за утраченной мотивации к труду, низкой самооценки. Адаптационную программу могут пройти в центрах и молодые люди, освобожденные из мест лишения свободы. В Усть-Каменогорском Центре адаптации, наряду с основным комплексом методов, успешно применяют тренинги. Цель проведения тренингов – развитие способности адекватного и наиболее полного познания себя, диагностика и коррекция личностных качеств, умений, снятие барьеров,

мешающих реальным и продуктивным действиям. Тренинги дают возможность людям изменять своё мышление, избавляться от всего, что мешает быть успешным человеком.

В целях расширения возможностей трудоустройства безработных из числа выпускников различных учебных заведений и приобретения ими первоначального практического опыта, повышения конкурентоспособности на рынке труда и получения постоянного рабочего места государственной службой занятости в 2010–2011 годах продолжается организация временной занятости безработной молодежи, по программе «Молодежная практика».

Из всех участников «Молодежной практики» в 2009 году Усть-Каменогорске 30 % получили постоянную работу, в том числе по месту прохождения практики 15 %. На других предприятиях, используя полученный опыт и положительные отзывы работодателей. востребованными оказались ещё 15 % участников. Приняты на работу менеджеры, инженеры, слесари-ремонтники, повара и др. Выпускники, проходившие практику в государственных учреждениях, принимают участие в конкурсах на замещение вакантных должностей, большинство из них трудоустроено на государственную службу.

В Семипалатинском отделе занятости проводится учеба персонала центра, организовываются встречи с работодателями, разработаны памятки для работодателей и незанятой молодежи о целях и задачах «Молодежной практики». Проведены встречи с выпускниками учебных заведений. Отработана технология проведения данной практики. Из 107 участников «Молодежной практики» в г. Семипалатинске 30 человек получили постоянную работу. По месту прохождения практики трудоустроился 21 человек, в основном по своей специальности или на должность, где требуется имеющаяся специальность. Например, технолог по кожевенным изделиям принят на должность бригадира в подготовительном участке кожмехкомбината, автокрановщик принят слесарем по ремонту автомобилей, учитель английского языка – переводчиком. Трудоустройство на производственных предприятиях после прохождения «Молодежной практики» происходит лучше у специалистов, имеющих соответствующие профильные специальности: технолог, модельер-конструктор, автослесарь, газоэлектросварщик и другие.

Оказалась нетрудоустроенной часть выпускников, проходивших практику в государственных учреждениях, но полученная рекомендация по итогам данной практики дала возможность некоторым получить работу в подведомственных организациях. Это позволяет сделать вывод о том, что прохождение практики в управленческих организациях для молодых специалистов весьма полезно – они проходят школу

современной организационной аппаратной работы, расширяют круг поиска работы в определенном ведомстве, где они уже имеют некоторый опыт работы, а также отзывы специалистов подведомственных организаций.

Успешно реализуется проект «Молодежная практика» в г. Риддер, Зырянском, Глубоковском и Шемонаихинском районах. Программой занятости на 2009 год было предусмотрено участие в «Молодежной практике» выпускников учебных заведений начального, среднего и высшего образования. Итоги проведения молодежной практики показали, что такой вид социальной защиты безработной молодежи выгоден для всех участников рынка труда: для безработной молодежи, не имеющей за плечами опыта, практических навыков и умений; для работодателей, имеющих возможность подобрать перспективные молодые кадры; для центров занятости, приобретающих партнерские отношения с работодателями.

Семипалатинской службой занятости проводятся «круглые столы» для сельской молодежи. В ходе встреч молодежь получает информацию о перспективах трудоустройства и профессионального обучения, о развитии и возможностях малого бизнеса в селах, о льготном кредитовании сельского хозяйства и о возможности временной занятости через общественные работы. Службой занятости организуются встречи сельской молодежи с администрацией управления сельского хозяйства и комитетом малого и среднего бизнеса, где рассматриваются вопросы партнерских отношений с предприятиями города Семипалатинска и сельских округов.

Однако есть и негативные стороны: недостаточно проводится работа по трудоустройству безработной молодежи, завершившей обучение по направлению службы занятости. Связано это с тем, что обучение проводится без учета потребностей рынка труда в тех или иных специалистах. Практически повсеместно продолжается обучение профессиям: «бухгалтер», «секретарь-референт», «делопроизводитель», тогда как сохраняется высокий спрос на квалифицированных специалистов технических специальностей.

Вопрос занятости молодежи на рынке труда остается актуальным. Это подтверждают статистические данные: из общего числа безработных 16 % составляют молодые люди. Участие в «Молодежной практике» расширяет возможности трудоустройства безработной молодежи, помогает ей в приобретении опыта работы, профессиональных знаний, умений и навыков, а работодателю даёт возможность подобрать перспективные кадры по разным профессиям

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК СКЛАДОВА ПОТЕНЦІАЛУ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

О. В. Белов, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

Сучасний розвиток підприємств, і економіки в цілому, має базуватися на використанні сучасних досягнень науки і техніки. В усіх країнах, які входять у першу десятку за рівнем економічного розвитку, цій проблемі приділяється значна увага і формування національного науково-технічного потенціалу відбувається спільними зусиллями державного і приватного секторів економіки.

Проблема полягає в тому, що в Україні досить низька конкурентоздатність вітчизняних підприємств у більшості галузей. Це пов'язано в першу чергу незначним рівнем їх інноваційної активності, що є результатом низького рівня реалізації вітчизняного науково-технічного потенціалу.

Стратегічний розвиток розвинених країн передбачає, в першу чергу, їх інтенсивний інноваційний розвиток. Так, наприклад, Японія прагне у найближчому майбутньому стати найбільшим світовим інноваційним центром, забезпечувати зростання економічної ефективності на базі інтернет-технологій і т. п. Франція виділа 5 основних стратегічних секторів економіки для інвестування, серед яких вища освіта, наукові дослідження, малий та середній інноваційний бізнес, інноваційна інфраструктура. Отже, розвинені країни для забезпечення свого стратегічного розвитку інвестують у інноваційний розвиток, нарощуючи власний інноваційний потенціал.

Проблемам категорії «потенціалу» економічної в радянській і пострадянській науковій економічній літературі було присвячено роботи Ю. Донця В. Авдеева, В. Котлова, А. Варшавського, Г. Добрава, Б. Райзенберга Д. Шевченко, І. Должанського А. Гриньова та ін. Досліджується освітній, науково-технічний, інноваційний, економічний, виробничий та ін. види потенціалу економічної системи на мікро-і макrorівнях. Спільним серед великої кількості точок зору є те, що поняття потенціалу економічної системи є складною економічною категорією, яка містить у собі такі складові: кадровий потенціал, основні фонди, технологічний потенціал, інформаційний, науково-технічний потенціал, фінансовий та ін. Але на сьогодні єдиної точки зору про те,

які види потенціалів вичерпно описують загальний економічний потенціал стратегічного розвитку економічної системи, ще немає.

Пропонуємо побудувати систему загального потенціалу стратегічного розвитку економічної на основі аналізу одного з основних понять економічної теорії – факторів виробництва та цілеспрямованості реалізації кожного виду потенціалу.

Класична економічна школа виділяє три основних фактори виробництва: праця, земля, капітал. У сучасній постіндустріальній цивілізації виникає ще один, четвертий фактор виробництва – інформація. Врахування головного призначення кожного виду потенціалу, а саме головною метою реалізації освітнього потенціалу системи є «виробництво» висококваліфікованої робочої сили, наукового – «виробництво» інформації для здійснення традиційного виробничого процесу, технічного – виробництво засобів виробництва, визначається їх пріоритетність.

Три потенціали (освітній, науковий, технічний), розглянуті разом, створюють основні складові інноваційного потенціалу країни, який теж буде складатися з кадрової, трудової, інформаційної складових, але якісно перероблених. Очевидним є те, що і науковий, і технічний потенціали значною мірою потребують також високоосвічених фахівців. З цього випливає, що освітній потенціал регіону буде складати ядро загального його потенціалу. Взаємодіючи із науково-технічним, він буде формувати інноваційний потенціал, і вже реалізація інноваційного потенціалу господарської системи є передумовою її успішного стратегічного розвитку.

Отже, науково-технічний потенціал разом з освітнім складає ядро інноваційного потенціалу економічної системи, забезпечуючи цим формування загального потенціалу її стратегічного розвитку.

Література

1. Національна стратегія розвитку «Україна-2015» [Електронний ресурс] Київ. – 2009 р. – Режим доступу : uf.org.ua/books/4313166_Strateg%20nov-ost%20230109.pdf
2. Научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность // Г. М. Добров, В. Е. Торкань и др. – К. : Наукова думка, 1988. – 346 с.
3. Должанський І. З. Управління потенціалом регіону. / І. З. Должанський, Т. О. Загорна, О. О. Удалих та ін. – К. : ЦНЛ, 2006. – 362 с.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Т. О. Бодня, асистент,

І. Богданович, студентка

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

Україна є європейською країною із швидко зростаючою економікою, в якій нині відбуваються серйозні економічні та політичні перетворення, і яка активно інтегрується у світовий простір. Ці процеси супроводжуються інституціональними змінами на усіх економічних рівнях.

Інституціональні перетворення міжнародних економічних відносин вчені пов'язують із багатьма факторами, найважливішими серед яких є: перебудова соціально-економічної структури, масова приватизація, створення фінансової інфраструктури, виникнення і розвиток фінансових ринків, лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків. Хоча Україна досягла суттєвого прогресу в процесі переходу до ринкової економіки та у зміцненні демократії національні та міжнародні експерти рекомендують органам влади та громадськості України продовжувати інституціональні реформи.

У період трансформаційних перетворень в економіці підхід до інституціональних змін має принципове значення. У даний момент в економіці України спостерігається руйнування старих інституціональних структур і формування нових – ринкових. Найважливішим при цьому є підвищення дієздатності регіонів та держави: створення сприятливих інституціональних передумов реалізації завдань європейської інтеграції; максимальна реалізація конкурентних переваг, національних пріоритетів, економічної безпеки; подолання корупції та тінізації економіки; формування ефективного конкурентного середовища; створення сучасних правових та організаційних механізмів захисту прав на інтелектуальну власність; інноваційна діяльність тощо. Кінцевим результатом інституціональних перетворень та підключення регіонів у глобальні процеси має стати досягнення згоди між регіональними елітами щодо пріоритетів та перспектив регіонального та загальнонаціонального розвитку, формування довіри з боку населення до інститутів держави, самоврядування, бізнесу та громадянського суспільства.

Разом з тим до числа мало вивчених проблем відноситься динаміка інституціональних систем, причини і фактори виникнення, закріплення, поширення і зміни інститутів.

Відправною точкою будь-якої інституціональної зміни, тобто вихідним станом, щодо якого розглядаються останні, є інституціональна

рівновага – така ситуація, в якій за існуючого співвідношення сил учасників і наявного набору контрактних відносин, що опосередковують економічний обмін, жоден з них не вважає для себе вигідним витрачати ресурси на реструктуризацію угод. У дефініціях концепції інституціонального ринку це визначення інституціональної рівноваги характеризує ситуацію, в якій величина попиту на послуги гарантів певних правил гри дорівнює величині їх пропозиції. Наявність розглянутого вище ефекту блокування інституціональних змін дає підстави стверджувати про множинність інституціональної рівноваги, тобто існування ситуацій, коли відсутність стимулів до перегляду діючих відносин у агентів господарювання може бути пов'язана як із сприянням, так і не сприянням ними поведінковими обмеженнями нарощуванню створення багатства.

Існує кілька можливих варіантів здійснення інституціональних перетворень перехідних економік: 1) екстремальні – пов'язані з переходом до нової інституціональної структури за досить короткий період часу, що породжує нееластичну реакцію господарюючих суб'єктів; 2) граничні – як певні додаткові трансформації уже існуючих інституціональних структур; 3) Парето-ефективні – направлені на покращення інституційного становища одних економічних агентів при незмінному положенні інших; 4) комбіновані – які припускають багатоплановий вибір альтернатив і враховують конкретні механізми вибору в залежності від перебування соціально-економічної системи на стійкому чи нестійкому етапі розвитку. Вибір конкретного напрямку проведення інституційних змін визначається інтенсивністю взаємодій між організаціями, індивідами і державою, характером і силою флуктуацій (збурень), які виходять із зовнішнього або внутрішнього середовища, мотивацією економічних суб'єктів, рівнем їх інформованості про наявні альтернативи в проведенні інституціональних реформ, а також величиною отримуваних позитивних синергетичних ефектів.

З позицій економічної синергетики, інституціональні зміни виступають як складний процес інформаційного вибору в умовах невизначеності, що виникає під впливом зовнішніх і внутрішніх флуктуацій, та приводить інституціональну систему в точку біфуркації й існування декількох можливих траєкторій її подальшого розвитку.

Отже, проведення інституціональних реформ на сучасному етапі розвитку перехідних систем має базуватися на переході від «політичної модернізації» інституціональної системи, яка базується на активній пропозиції інститутів з боку держави, до моделі «ринкової модернізації», що орієнтується на попит на інститути з боку самих учасників ринку. Формуванню моделі ринкової модернізації інститутів повинна передувати законодавчо затверджена процедура вивчення по-

питу на інститути з боку всіх суб'єктів національного ринку, а інституціональні зміни повинні мати комплексний, масово-інформативний і адаптований характер. Модель ринкової модернізації інститутів означає реформування не політики держави як такої, а інституціональної моделі політики, правил її проведення, і потребує освоєння державою принципів управління як діалогу, як управління взаємодіями суб'єктів різного рівня, тому як формування ринкового інституційного середовища у країнах з перехідною економікою потребує активного втручання держави як головного суб'єкта інституційних змін.

Література

1. Наливайченко К. В. Роль інституціональних перетворень для розвитку регіональних інтеграційних процесів в Україні [Електронний ресурс] / К. В. Наливайченко – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/Articles/KultNar/knp80/pdf/knp80_109-12.pdf>
2. Рекомендації щодо економічних та інституціональних реформ [Електронний ресурс] / Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки ООН. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/brc/ua_adp_src/Policy%20R.%20final%20textUKR.pdf>
3. Михайлюк О. Л. Структурні зміни в економіці півдня України [Текст] / О. Л. Михайлюк // Соціально-економічний вісник.
4. Інституційні зміни в умовах трансформаційної економіки України : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.01.01 [Електронний ресурс] / В. О. Поворозник; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТОВАРНЫМИ ЗАПАСАМИ В КОНТЕКСТЕ ИЗМЕНЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Т. В. Верховенко

Автономная некоммерческая организация высшего профессионального образования «Белгородский университет кооперации, экономики и права»

Необходимой предпосылкой эффективного формирования рыночной экономики в России является становление соответствующих институтов, которые отражают специфику нового качества хозяйствования. Фундаментальные социально-экономические преобразования в России обуславливают необходимость теоретического осмысления происходящих трансформационных процессов. Как показал опыт России, для становления эффективной, устойчиво развивающейся рыночной экономики недостаточно создания рынков и основных рыноч-

ных агентов. Новейшая история российских реформ свидетельствует о том, что в результате трансформации экономического порядка не возникают автоматически необходимые институциональные структуры, свойственные цивилизованным рыночным агентам.

Становление рыночных отношений в нашей стране актуализирует проблему оптимизации товарных запасов и рациональное управление ими. Эта проблема особенно остро стоит в розничной торговле, поскольку именно товарные запасы можно считать производительной силой, формирующей оборот розничной торговли.

Следует отметить, что система управления товарными запасами в той или иной степени присутствует в крупных розничных сетях, которые располагают достаточным объемом финансовых ресурсов, а также могут позволить себе иметь в структуре предприятия отделы, которые могут заниматься исключительно управлением товарными запасами. Между тем в организациях малого и среднего бизнеса нередко этот аспект деятельности остается либо вовсе без внимания, либо формирование товарных запасов происходит стихийно, без какой-либо научной основы, поскольку для этого у данных субъектов экономики нет ни финансовых, ни человеческих ресурсов. Именно этими факторами можно объяснить отсутствие комплексного всестороннего подхода к управлению товарными запасами и, как следствие, возникающие проблемы с возвратом средств, авансированных в запасы товаров.

Тем не менее в настоящее время существует довольно много возможностей для управления товарными запасами с использованием минимума затрат. Более того, эффективная система управления товарными запасами позволяет не только поддерживать уровень платежеспособности и ликвидности предприятия на необходимом уровне, но и позволяет также управлять снижением затрат на содержание запасов. Заметим, что товарные запасы необходимо рассматривать в тесной взаимосвязи с другими экономическими показателями деятельности торговой организации, такими, как рентабельность, платежеспособность, ликвидность, финансовая устойчивость и т.д. При эффективно налаженной системе поставок данная система позволяет, к примеру, снизить затраты на хранение, что выражается в уменьшении складских помещений, а следовательно, в снижении уровня постоянных издержек организации.

Среди мероприятий по совершенствованию системы управления товарными запасами, которые могли быть использованы малыми и средними предприятиями выделим два направления, которые в последнее время довольно широко начинают использоваться в отечественной экономике. За последнее время в предпринимательской

деятельности, коммерческие структуры и, в частности, предприятия розничной торговли стали применять формы заёмного труда с использованием сторонних специалистов, а также нередко поручают выполнение ряда своих функций специализированным фирмам.

Как считают специалисты такое привлечение сторонних работников и фирм для выполнения определенных видов работ, которые называются аутсорсингом и аутстаффингом, удобно и даже понижает кадровые издержки, а иногда и налоги.

Аутсорсинг запасов представляет собой услуги внешнего исполнителя по управлению товарными запасами. На принятие решения о передаче ряда функций во внешнее управление влияют ряд факторов, среди которых вопросу безопасности отводится приоритетное место. Однако тот факт, что все больше отечественных компаний отдает свое предпочтение сторонним организациям говорит в пользу аутсорсинговых компаний.

Отдать ли все функции управления запасами аутсорсеру, какую-то их часть, либо только одну специфическую операцию зависит только от розничного предприятия, его целей и возможностей. Иными словами, заказчик покупает не труд конкретных работников, а услуги фирмы. Аутсорсинг позволяет организации экономить деньги. В частности, не нужно будет держать дополнительный персонал, нет необходимости покупать то или иное оборудование и т.д. По такому договору компания выполняет фирме – заказчику определенные работы, а последняя должна заплатить вознаграждение за это.

Особенностью аутсорсинга товарных запасов будет являться, на наш взгляд, то, что управление товарными запасами для организаций розничной торговли не может являться непрофильным видом деятельности, которые чаще всего отдают на аутсорсинг.

При оценке возможности внедрения аутсорсинга товарных запасов заказчику необходимо сравнить затраты на управление товарными запасами при использовании ресурсов предприятия и при использовании аутсорсинга. Если разница достигает 10 % от суммы текущих затрат по управлению товарными запасами, то внедрение аутсорсинга эффективно.

Аутстаффинг – это форма заёмного труда (в ряде стран Запада, заёмный труд получил также название «лизинг персонала»), сопряженная с передачей части штата работников в другую организацию, например, в логистическую компанию. При этом происходит выведение своих работников за штат этой организации путем увольнения их в порядке перевода в другую фирму-провайдер.

Последняя в свою очередь заключает с этими работниками трудовые договоры и становится, таким образом, формальным работодателем этих переведенных работников. В тоже время работники про-

должают выполнять свои прежние обязанности, но уже по договору о предоставлении персонала (аутстаффинг), получая зарплату и числясь в штате другой компании-провайдера.

Применение аустаффинга в системе управления товарными запасами позволит предприятию привлекать высококвалифицированных специалистов в данной области, способных формировать эффективную политику в области управления товарными запасами, обеспечить выбор программного продукта, использование которого позволило бы в будущем предприятию самостоятельно заниматься всеми вопросами, касающимися товарных запасов: формированием, минимизацией издержек на содержание, разработкой маркетинговых инструментов повышения оборачиваемости.

Использование аустаффинга осложняется отсутствием прямого нормативного регулирования. В Налоговом кодексе Российской Федерации (НК РФ) несколько раз упоминается хозяйственная операция «предоставление персонала» (п.п. 4 п. 1 ст. 148, п.п. 19 п. 1 ст. 264, п. 7 ст. 306 НК РФ), однако обосновать этими нормами правомерность использования аустаффинга невозможно, так как в предмет регулирования налогового права не входят вопросы гражданского оборота и использования трудовых ресурсов. Однако именно пробелы в законодательстве дают возможность для минимизации стоимости персонала.

С позиции работодателя использование аустаффинга оказывается довольно выгодным, поскольку компания-работодатель не несет практически никаких обязательств перед сотрудником. Стоимость услуг по аутстаффингу на российском рынке колеблется от 10 до 25 % от всех затрат на человека (туда входят зарплата, подоходный налог, ЕСН, командировочные расходы, отпускные и больничные).

Основная экономия при аутстаффинге предполагается за счет экономии на всем кадровом сопровождении – исключаются потери на выплату отпускных и больничных. Кроме того, при найме внештатного персонала сокращаются налоговые выплаты – платится лишь НДС, а не ЕСН.

Аутсорсинг и аутстаффинг запасов – это новые эффективные формы предпринимательства. Однако такие виды договорных отношений не следует рассматривать как способ решения всех проблем функционирования системы управления товарными запасами. Эти договоры являются лишь одним из возможных подходов к решению данных задач.

Оценка целесообразности их применения должна быть основана на сравнении с другими методами и формами решения вопроса управления запасами, а также с учетом влияния налоговой системы на экономическую их целесообразность.

Поэтому еще не редко рекомендуется при заключении подобных договоров даже избегать в них слов «аутсорсинг или аутстаффинг», используя вместо них более понятные для всех термины «аренда персонала» и «привлечение работников со стороны», «оказание услуг специализированной фирмой»

Литература

1. Авдеев В. Планирование и управление товарными запасами в организациях торговли / В. Авдеев // Финансовая газета. – 2008. – № 33.
2. Барановский В. Логистический аутсорсинг // <http://www.ukrlogist.com/article/operacionnyj-menedzhment/autsorsing-v-logistike/556>
3. Налоговый Кодекс РФ. – Часть 1 // <http://www.consultant.ru/popular/nalog1/>

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО РЫНКА ИПОТЕЧНОГО КРЕДИТОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ

Н. Р. Весельская, к.э.н., доцент

Карагандинский экономический университет, г. Караганда

Экономико-правовые отношения по поводу купли-продажи или аренды объектов недвижимости составляют значительную часть всей системы рыночных отношений. Поэтому существенным элементом любой национальной экономики является рынок недвижимости, который во многом определяет характер и особенности функционирования всей системы экономических отношений. Объективно из его функционирования непосредственно вытекает развитие ипотечного кредитования. Сам же национальный рынок ипотечного кредитования является фундаментальной основой финансовой системы страны, что предполагает закономерную необходимость его государственного регулирования.

Государственное управление и регулирование процессами институционализации рынка ипотечного кредитования является важной проблемой трансформационных преобразований. Логически закономерная взаимосвязь: рынок недвижимости - ипотечное кредитование – банковская система – финансовый рынок – инвестирование – развитие экономики, – всегда определяла, и будет определять нормальное функционирование рыночного хозяйства.

Зарубежные страны используют две схемы ипотечного кредитования – двухуровневую, «американскую» модель и одноуровневую, «немецкую» модель. Первая из них опирается на вторичный рынок

закладных. При этом банк выдает ипотечный кредит заемщику в обмен на обязательство на протяжении определенного срока ежемесячно переводить в банк фиксированную сумму. Это обязательство заемщика выдается под залог жилища, которое покупается, чем и обеспечивается. Банк продает кредит одному из агентств ипотечного кредитования, передавая при этом и обязательство по его обеспечению.

Ипотечные агентства обычно покупают некоторое количество ипотечных кредитов у коммерческих банков, собирают их в пулы и создают на основе каждого новую ценную бумагу, источником выплат по которой являются платежи заемщиков. Эти выплаты гарантированы не залогом недвижимости, а агентством как юридическим лицом. Агентства реализуют ипотечные ценные бумаги на фондовом рынке и затем такую выступают как посредники, передавая инвестору, купившему ценную бумагу, выплаты, полученные от банка – за исключением своей маржи.

Ставки по ипотечным ценным бумагам несколько выше ставок по государственным ценным бумагам. Это объясняется уверенностью инвесторов в том, что в случае дефолта государство предоставит необходимую финансовую помощь ипотечным агентствам для погашения ими своих обязательств. Поддержка государства дает возможность рассматривать ценные бумаги как практически безрисковые, что обеспечивает перетекание в ипотечные кредиты наиболее дешевых на рынке ресурсов. Данная модель достаточно устойчива, поддерживается государством, привлекает дешевые финансовые ресурсы и, таким образом, стимулирует развитие всей финансовой системы страны, а значит и всей национальной экономики.

Одноуровневая модель – это модель ипотеки, которая базируется на сберегательно-ссудном принципе функционирования. Тут вкладчик имеет возможность накопить в течение длительного периода необходимый взнос на покупку квартиры, а затем получить ипотечный кредит на покупку (строительство) заранее выбранного жилья. Такая модель имеет не создает ценных бумаг и не привлекает на финансовый рынок дополнительные ресурсы. Она предполагает наличие двух составляющих – автономной системы строительных сберегательных касс и системы ипотечного кредитования, которое реализуется различными кредитно-финансовыми учреждениями, по преимуществу коммерческими банками. При этом ипотечные кредиты предполагают льготные условия по залоговому обеспечению, срокам погашения и уровню процентных ставок, поскольку учитывается большая социальная важность обеспечения всего населения страны достойным жильем. Правила предоставления и уровень льгот по таким кредитам регулируется государством.

На постсоветском пространстве примеров создания целостной системы государственного регулирования национального рынка ипотечного кредитования еще нет. Такую систему надо создавать. Она должна базироваться на развитом рынке недвижимости, научно обоснованной системе оценки объектов недвижимости, привлечении дешевых финансовых ресурсов, тесной связи с финансовой системой и положительно влиять на социально-экономическую динамику национальной экономики.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГУ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

*М. О. Власенко, викладач кафедри банківської справи
Дніпропетровський національний університет, м. Дніпропетровськ*

Фінансовий ринок, як каталізатор економічного зростання, істотно впливає на забезпечення суверенітету держави та реалізацію її національних інтересів в умовах глобалізаційних процесів [1]. Тому державна політика щодо розвитку фінансових інструментів, зокрема фінансового лізингу, має враховувати цей вплив. З метою ідентифікації загроз та визначення методів подальшої їх нейтралізації (контролю) всі потенційні чинники впливу фінансового лізингу на національну безпеку країни було згруповано до 4 категорій у відповідності до українського законодавства [2].

1. Зовнішньоекономічні чинники. *Опис впливу (ОВ):* 1) збільшення імпорту обладнання та автотранспортних засобів іноземного походження. *Результат впливу (РВ):* 1) зростання негативного сальдо платіжного балансу; 2) зростання зовнішньокредитної заборгованості (зокрема, перед МВФ); 3) стимулювання зростання попиту на іноземну валюту з боку імпортерів лізингових операцій. *Ідентифікація загрози (ІЗ):* 1) нераціональна структура експорту та критична залежність економіки від зовнішніх ринків; 2) велика боргова залежність держави; 3) ослаблення системи державного золотовалютного регулювання. *Нейтралізація (Н):* 1) врівноваження експорту й імпорту якісно та кількісно; 2) здійснення виваженої політики запозичень, встановлення лімітів; 3) розвиток експортного потенціалу продукції з високою доданою вартістю, у т.ч. з метою збільшення валютних надходжень.

2. Фінансові чинники. *ОВ:* засновники найбільших лізингових компаній України – іноземні фінансові структури. *РВ:* переведення капіталу до материнських компаній та збільшення кількості іноземних компаній в Україні. *ІЗ:* небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях

економіки *Н*: встановлення лімітів та забезпечення захисту інтересів вітчизняних учасників фінансового ринку.

3. Кримінально-правові чинники. *ОБ*: 1) непрозорість прийняття рішень; 2) корупційні методи стимулювання відповідальних осіб до ухвалення рішення. *РВ*: концентрація наймасштабніших лізингових угод в портфелях «зацікавлених» компаній; 2) деформації в ухваленні управлінських рішень. *ІЗ*: 1) неефективність антимонопольної політики; 2) посилення «тінізації» національної економіки, переважання в діяльності управлінських структур особистих інтересів. *Н*: 1) вдосконалення антимонопольної політики з метою забезпечення захисту учасників ринку; 2) подолання «тінізації» економіки через проведення реформ, введення ретельного нагляду.

4. Науково-технічні чинники. *ОБ*: 1) відсутність стимулів до подальшого ведення науково-дослідних робіт у галузях, в яких попит на обладнання покривається за рахунок лізингу обладнання, що імпортується; 2) ввезення з метою передачі в лізинг готових виробів, а не інноваційних технологій. *РВ*: 1) зменшення видатків на НДР; 2) частка наукомістких товарів в експорті промислових товарів незначна та продовжує зменшуватися; 3) проблема оновлення основних засобів вирішується лише у короткостроковій перспективі. *ІЗ*: 1) наростання науково-технічного відставання України від розвинених країн та «відток мізків» з України; 2) низька конкурентоздатність вітчизняної продукції; 3) неефективність державної політики та механізмів стимулювання інноваційної діяльності, нерозвиненість внутрішнього ринку високотехнологічної продукції та відсутність його ефективного захисту від технічної і технологічної експансії. *Н*: 1) стимулювання випереджувального розвитку наукоємних високотехнологічних виробництв та збільшення фінансування розвитку освіти та науки; 2) забезпечення умов для сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки; 3) створення ефективної системи інноваційної діяльності в Україні на основі наукових досліджень та посилення державної підтримки розвитку пріоритетних напрямів науки і техніки як основи створення високих технологій, створення системи обмежень іноземної технологічної експансії.

Література

1. Лантух О. В. Фінансовий ринок України в умовах глобалізації / О. В. Лантух, С. В. Колокольний // *Економічний простір*. – 2010. – № 14. – с. 36–43.
2. Закон України «Про основи національної безпеки України» // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2003. – № 39. – с. 351.

SOME ASPECTS OF BANKING STABILITY

Oksana Vovchenko

*Assistant of Money Circulation and Credit Department
Poltava University of Economics and Trade*

Commercial banks are an important and growing part of any financial system. It is well established in the literature that the backbone of a healthy, growing, and vibrant economy is the existence of a reliable stability banking system. Without permanent monetary policy that endeavors to create stability, it is difficult to create long-term value.

Over the past years, important insights into the analysis of banking stability have been gained. For example, Segoviano (1998), Lowe (2002), and Goodhart (2004), present simple approaches that vary in the degree of sophistication to quantify portfolio credit risk and analyze the procyclicality of banking regulation and its implications for financial stability. In Goodhart, Hofmann and Segoviano (2004, 2006), and Aspachs et al. (2006) focus is on systemic risk; however, authors make use of average measurements of distress of the system, which do not incorporate banks' distress dependencies, nor their changes across the variety of factors.

A fractional reserve banking system, in which banks loan out all or part of their deposit liabilities, is theoretically fragile and prone to runs if depositors have incomplete information about the bank's activities and financial health (i.e., if depositors are unsure about the safety of their deposits and the bank's ability to return those deposits to them on demand). Furthermore, a run on an individual bank could theoretically have destabilizing effects on other banks.

A financial system that is stable will be resilient and will be able to withstand normal fluctuations in asset prices that result from dynamic demand and supply conditions, as well as substantial increases in uncertainty. Financial instability, on the other hand, can impede economic activity and reduce economic welfare. If financial markets become dysfunctional or the condition of key institutions becomes severely strained, the attendant that pressures on businesses and households may have adverse effects on the real economy as capital may be prevented from flowing to worthy investments and credit crunches may develop.

It's necessary to note, that there is a large variety of factors leading to bank distress:

1. Macroeconomic variables (GDP growth, real interest rate, real exchange rate, inflation, credit growth).

2. Microeconomic variables (financial and insurance indicators: tier 1 to assets, nonperforming loans to assets ratio, profitability of capital, net profit to income, operational costs to assets).

3. Institutional variables (deposit insurance schemes, financial liberalization, regulation).

And there are proxy for banking stability:

- quality of assets (weight of net overdue and doubtful claims in total assets);
- general index for measuring the downside risk in the banking sector (rating downgrade probability).

Besides it, returning stability to the banks and the banking system is enabled with a series of perspective activities aimed at building a sustainable and profitable future, concentrating on four distinct areas that will determine the financial shape of the banks, among them:

- strategy;
- business model;
- capital,
- risk and governance;
- people and rewards.

So, banking stability is the status of the banking system in which credit institutions, specific markets and infrastructure are adequately performing their role within the economy, even in the case of extreme, but plausible events. The stability of commercial banks, as evidenced by financial system that are functioning well, by key institutions that are operating without major difficulty, and by asset prices that are not significantly removed from fundamental values, is vital if an economy is to achieve the objectives of sustained growth and low inflation.

List of literature

1. Bailing out the Banks: Reconciling Stability and Competition. – London, Centre for Economic Policy Research. – 2010.
2. Jacobo Rodriguez, L. Banking Stability and the Basel Capital Standards / Jacobo Rodriguez L // The Cato Journal. – 2008. – July, 14. – P. 115–126.
3. Segoviano, M. A. Banking Stability Measures / Segoviano, M. A., Goodhart. C. Discussion paper No 627. – January, 2009.

ФІНАСОВА БЕЗПЕКА КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

А. С. Головня, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

В умовах трансформації економічних систем важливого значення набувають питання економічної та фінансової безпеки. Світова економічна криза істотно вплинула на економіку більшості країн, а однією з

її причин є порушення стабільності світової фінансової системи. А оскільки банківська система є основною складовою не тільки світової фінансової системи, а й окремої держави, то нині питання забезпечення фінансової безпеки банків виходять на перший план.

В цілому, можна зазначити, що проблемам забезпечення фінансової безпеки комерційних банків присвячено недостатньо уваги. Цим, зокрема, пояснюється відсутність єдиного підходу до визначення даного поняття. Більшість науковців у своїх дослідженнях взагалі ігнорують поняття фінансової безпеки банків, і, як правило, розглядають економічну безпеку чи безпеку банківської системи в цілому.

Ті науковці, які займаються питаннями фінансової безпеки пропонують забезпечувати її в двох аспектах, а саме на рівні банківської системи в цілому та на рівні комерційного банку зокрема [1; 2].

На нашу думку, ці аспекти є взаємопов'язаними між собою. Оскільки, забезпечення фінансової безпеки на рівні банку зумовить безпеку банківської системи і економічної системи держави. А правильне регулювання банківської системи дасть змогу забезпечити фінансову безпеку на рівні банку.

На нашу думку, фінансова безпека банку тісно пов'язана з фінансовою стабільністю, тому її можна визначити як такий стан банку, коли він спроможний протистояти зовнішнім та внутрішнім чинникам, що можуть негативно відобразитися на його фінансових результатах та призвести до банкрутства, а також коли він спроможний досягати стратегічних цілей, визначених фінансовою системою держави.

Таким чином, виходячи з аналізу сутності фінансової безпеки, можна виділити основні її параметри:

- стабільне функціонування комерційного банку;
- своєчасна та адекватна оцінка банківських ризиків;
- ефективна діяльність комерційних банків;
- захищеність інтересів банку та його клієнтів.

Проте, для забезпечення фінансової безпеки, банки повинні мати певний механізм, який дав би можливість здійснювати всі заходи для підтримання належного рівня фінансової безпеки. Такий механізм повинен являти собою сукупність методів прогнозування та нейтралізації кризових явищ для забезпечення стабільної та ефективної діяльності банку та банківської системи в цілому. Цей механізм повинен забезпечити вирішення наступних завдань:

- 1) постійний моніторинг за фінансовим станом банку для своєчасного виявлення можливих кризових ознак;
- 2) дослідження причин та факторів, що можуть спровокувати кризовий стан;

3) розробка і реалізація заходів, для запобігання виникнення кризового стану;

4) контроль за виконанням заходів щодо забезпечення фінансової безпеки банку;

5) оцінка і аналіз отриманих результатів.

Проте, як свідчить практика, не всі комерційні банки спроможні забезпечити фінансову безпеку. Основними проблемами, на нашу думку є те, що банки приділяють недостатньо уваги управлінню та контролю банківськими ризиками, здійснюють неефективне фінансове управління та неадекватну оцінку зовнішнього середовища.

Таким чином, в умовах впливу світових криз, важливого значення набуває економічна безпека держави, яка реалізується в тому числі через фінансову безпеку комерційних банків. Тому створення та застосування ефективного механізму, що забезпечить фінансову стабільність та безпеку комерційних банків та банківської системи в цілому є запорукою економічної безпеки держави в умовах трансформації економічних систем.

МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

*О. М. Григораш, старший викладач, пошукач
Київський славістичний університет, м. Київ*

Від ефективності регулюючого впливу органів державного управління залежить можливість формування сприятливого та передбачуваного правового поля для розвитку підприємництва, що, у свою чергу, є невід'ємним компонентом соціально-економічного розвитку та економічної безпеки держави, пріоритетною функцією владних структур в умовах ринкової економіки, реалізація якої необхідна для демократизації суспільства, забезпечення добробуту громадян, формування цивілізованого конкурентного середовища, економічного розвитку держави, особливо в умовах прискорення процесів євроінтеграції.

Ми пропонуємо напрями удосконалення системи державного регулювання діяльності суб'єктів малого підприємництва згрупувати за такими сферами:

- фінансово-кредитна;
- нормативно-правова;
- інституційно-інфраструктурна;
- організаційно-дозвільна;
- інформаційно-аналітична.

Державна фінансова підтримка малого підприємництва, повинна формуватися за такими напрямками:

1) безпосереднє фінансування (субсидування, кредитування, пайове фінансування);

2) стимулювання підтримки малого бізнесу з боку підприємницьких структур (гарантування позик, зменшення ризику).

У рамках заходів щодо активізації кредитування суб'єктів малого підприємства ми пропонуємо організувати взаємодію таких структур: комерційний банк, страхова компанія, Держкомпідприємництво, суб'єкт малого підприємства.

Оптимізація адміністративно-правового регулювання економічних відносин та усунення організаційних перешкод започаткування власної справи і забезпечення подальшого розвитку підприємництва передбачає таку систему завдань та заходів їх реалізації:

- удосконалення чинних нормативно-законодавчих актів, що регулюють господарську діяльність;
- усунення організаційних перешкод у розвитку підприємництва;
- легалізація підприємницької діяльності, збільшення надходжень до бюджетів всіх рівнів;
- удосконалення дозвільної системи у сфері підприємництва;
- правовий захист підприємців та найманих працівників.

З метою впорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності за період 2009-2010рр., на рівні регіону була виділена певна сума коштів для виконання пріоритетних завдань, а саме:

- забезпечення системності, стабільності та доцільності регулювань у сфері підприємницької діяльності;
- підвищення рівня знань державних службовців щодо реалізації регуляторної політики;
- забезпечення публічності та прозорості реалізації регуляторної політики.

У межах регуляторної реформи доцільно провести:

- забезпечення дотримання встановлених процедур підготовки і прийняття регуляторних актів;
- регламентацію державного контролю за здійсненням підприємницької діяльності шляхом встановлення ліміту кількості перевірок суб'єкта малого підприємства.

Література

1. Долгальова О. В. Регулятивна роль держави у сфері малого бізнесу : монографія / Заг. ред. О. С. Поважного. – Донецьк : Промо, 2005. – 373 с.

2. Іваницька О. М. Державне регулювання розвитку фінансової інфраструктури : монографія / О. М. Іваницька. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – 276 с.
3. Кондратюк Т. В. Державна політика підтримки малого бізнесу : монографія / Т. В. Кондратюк. – К. : Видавничий центр «Академія», 2003. – 112 с.
4. Лазур П. Ю. Державне регулювання малого і середнього підприємництва / П. Ю. Лазур. – Львів : Новий Світ-2000, 2006. – 399 с.

УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ФІНАНСОВОМУ ПРОСТОРИ: РЕЙТИНГОВІ ОЦІНКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Я. В. Дербеньова,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

Л. В. Громоздова, к.е.н., доцент

Київський університет управління та підприємництва, м. Київ

Визначення місця України у світовому фінансовому просторі можливо завдяки рейтинговим оцінкам Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), у форматі якого, починаючи з 1779 року, розраховується Глобальний індекс конкурентоспроможності (ГІК) [на думку авторів, доцільно назвати цей показник: Індекс глобальних конкурентних переваг] Україна була включена до рейтингових оцінок у 1997 році.

За останній рік Україна піднялась на 7 пунктів : з 89 (серед 139 країн у рейтингу ГІК 2010–2011) до 82 місця (серед 142 країн) [3].

Підвищення місця України у Глобальному рейтингу відбулося завдяки покращенню низки субіндексів.

Найкращий результат серед складових ГІК України на рубежі 2011–2012 років продемонстрував субіндекс «Макроекономічне середовище» – зростання (порівняно з попереднім періодом) на 20 пунктів. Це відбулося завдяки досягненню кращих показників розвитку національної економіки на фоні більш повільних темпів відновлення економік країн світу після фінансової кризи 2008–2009 років. [3].

Внаслідок зростання довіри банків України до позичальників та збільшенню їх ресурсної бази, покращив свої позиції, на початок 2012 року, субіндекс «Рівень розвитку фінансового ринку» – показник доступності позикового капіталу (на 7 пунктів), а також показник присутності венчурного капіталу на внутрішньому ринку (на 2 пункти). Проте інші складові погіршили свої позиції, а показник надійності банків, що зайняв 141-е місце став одним з найгірших у світі (останнє, 142-е, місце у рейтингу отримала Ірландія). Покращення субіндексу «Державні та суспільні установи» відбувалося в основному завдяки зростання рівня довіри до представників виконавчої влади (на 32 пункти), а також рівня суспільної довіри до політиків (на 7 пунктів).

Аналітичні оцінки деяких складових ГІК України (на рубежі 2011–2012 років) свідчать не на користь тенденції росту. Хоча в Україні у 2010 році питома вага довгострокових вкладів зросла у структурі строкових депозитів до 9,1 %, однак даний показник є значно гіршим у порівнянні з розвиненими країнами Західної Європи. Крім того, за джерелами формування вкладів в Україні переважають домашні господарства (понад 70 %), у той час як, наприклад, у Німеччині – зростають страхові та пенсійні фонди (майже 60 %).

За рівнем інтегрованості у світову фінансову систему Україна залишається серед країн з найменшим за розміром фондовим ринком. Проте є однією з країн, національний фондовий індекс якої, демонструє найбільш високі темпи росту – 70,2 % у 2010 р. та 90,1 % у 2009 р.

Значення субіндексу «Удосконалення бізнесу» у ГІК на початок 2012 скоротилося на 3 пункти, що пов'язано з погіршенням умов розвитку кооперації між виробництвом і науко-дослідною сферою (падіння на 13 пунктів), готовності делегувати повноваження у корпоративному правлінні (на 11 пунктів), а також сприяння розвитку підприємницької ініціативи (на 9 пунктів).

Місце ж України в глобальних рейтингах не є сталим, та значно коливається в міру зміни економічної політики уряду та політичної стабільності [2]. Слід брати до уваги, що незважаючи на порівняно низький рейтинг конкурентоспроможності України, в даний час все ж відбувається її інтеграція до світового фінансового простору. Це відкриває нові можливості розвитку фінансового сектору, але і породжує потенційні загрози, найсуттєвішими серед яких є втрата контролю над фінансовою системою та можливості підтримки розвитку стратегічно важливих галузей національної економіки, що, в свою чергу, є загрозою втрату економічного суверенітету країни.

Література

1. МВФ «Річна доповідь 2011». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org>
2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>
3. Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
4. «Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2015 року», розроблена на виконання Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 червня 2007 року»

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

А. А. Дика

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

Фінансовий інститут, це організація, що бере участь у фінансово-кредитній системі в ролі банків, страхових компаній, інвестиційних фондів, пенсійних фондів і т. д.

Функціонування фінансових інститутів України на найближчу перспективу може визначити і структуру фінансових потоків, якщо цьому будуть сприяти нормативно-правове середовище і соціально-економічний клімат в країні. За великим рахунком, мотивами пріоритетів для здійснення фінансових операцій явились надійність, прибутковість, великі перспективи в порівнянні з іншими сферами вкладення капіталів. Разом з тим, дослідження, проведені в різних банківських середовищах, показують, що пожвавлення інвестиційної активності банків нерозривно пов'язане з безліччю політичних, економічних, соціальних і соціально-психологічних чинників. Але лише частина цих чинників знаходяться в полі діяльності банків, інші ж поза їх впливом. Фінансові інститути, по своїй суті повинні виконували роль локомотивів в реалізації реформ, але післякризовий, (2010–2011 рр.) період засвідчив що багатьом з них самим потрібні тягові зусилля для структурного реформування фінансового сектора українського суспільства.

Прикладом суперечності процесів в даній сфері може служити Київський регіон, що далі за інших просунувся в реформуванні економіки. За даними статзвітності, в столиці число банків, які як відкриваються, так і закриваються на 40 % більше, а ніж в Україні в цілому.

Звичайно, що фінансова активність комерційних банків з одного боку, є похідною від економічної активності, а з іншого – від купівельної спроможності, та здійснення фінансових операцій населенням. Саме тому непросто визначити причини, які стримують фінансову активність, якщо не окреслити коло чинників, що гальмують інтенсивність економічного життя і фінансову активність населення.

Серед чинників, яким належить провідна роль у стримуванні активності комерційної діяльності фінансових інститутів, банкіри виділяють недосконалість:

- процентної політики Національного банку України;
- грошового ринку, що до кінця не сформувався;
- заставного права;
- системи страхування внесків;

- невідповідність фахівців банків до нової форми роботи кредитних установ;
- відсутність традицій фінансової поведінки населення і соціальних інститутів;
- відсутність надійних механізмів повернення кредитів;
- прояви елементів нової хвилі світової фінансової кризи.

Але разом з тим структура причин, які стримують розвиток комерційної діяльності, істотно відрізняється в оцінках представників банків різної величини, а також керівників фінансових компаній. Зокрема у банків, що мають різний за величиною статутний капітал лише перша причина визначається однаково, в той час як для фінансових компаній головною стримуючою причиною є відсутність традицій фінансової поведінки і стимулів заощадження засобів у населення.

В той же час не беручи до уваги чималі проблеми, фінансові інститути України ведуть досить активну наступальну діяльність на фінансових ринках. Про це може свідчити зростаюча активність і інтенсивність реклами. Лише в перші місяці поточного року активність всього спектру показників реклами фірм, засобів, що займаються стимулюванням грошового обігу (депозитної та кредитної діяльності), визначенням напрямків інвестиційної діяльності заповнили вакуум (зниження надходжень) приватних іноземних інвестицій.

Фінансовий посередник між кредиторами і позичальниками або ж між інвесторами і власниками вкладів (пенсійними фондами, страховими компаніями і ін.). Фінансові інститути надають послуги за поданням позик і передачі грошей і впливають на функціонування реальної економіки, діючи як посередники в процесі перетворення заощаджень і інших грошових коштів в інвестиції

З організаційної точки зору фінансовий ринок можна розглядати як сукупність фінансових інститутів, економічних суб'єктів, що здійснюють емісію, куплю і продаж фінансових інструментів. Кожен фінансовий інститут наділений певними повноваженнями по веденню тих або інших операцій з конкретним набором фінансових інструментів.

Існують наступні види фінансових інститутів: комерційні банки, збербанки, кредитні спілки, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, інвестиційні фонди, фінансові компанії.

Що стосується фінансових посередників, то їх можна поділити на чотири групи: фінансові установи депозитного типу, договірні ощадні установи, інвестиційні фонди і інші фінансові організації.

Найбільш поширеними фінансовими посередниками виступають установи депозитного типу. У розвинених країнах їх послугами користується значна частина населення, оскільки виплату доходів по депозитних рахунках, як правило, гарантують страхові компанії, надійність

яких забезпечує держава. Залучені депозитними установами засоби використовуються для видачі банківських, споживчих і іпотечних кредитів. Основними інститутами даної групи є комерційні банки, ощадні інститути і кредитні спілки.

Комерційні банки, як правило, пропонують найширший спектр послуг із залучення грошових коштів від економічних суб'єктів, що тимчасово розташовують їх, а також за наданням різних позик, кредитів. Через величезну значущість комерційних банків не тільки у функціонуванні грошово-кредитної системи держави, але і в розвитку економіки в цілому вони є об'єктом жорсткого державного контролю.

Література

1. Санін К. В. Міжнародний ринок ссудних капіталів / К. В. Санін. – М. : Діло ЛТД, 1994.
2. Хайек Ф. А. Частні гроші / Ф. А. Хайек. – М. : Інститут Національної моделі економіки, 1996. – 229 с.
3. Фінансовий інститут. – Режим доступу : <http://www.dengi.name/other/abc/1158821326.htm>. Назва з титулу екрану.
4. Фінансові ринки і інститути. – Режим доступу : http://revolution.allbest.ru/finance/00106561_0.html. Назва з титулу екрану.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ПОСТКРИЗИСНЫЙ ПЕРИОД

*Д. Р. Зайналов, д.э.н., профессор,
С. С. Алиева, ассистент*

Самаркандской институт экономики и сервиса, РУз, г. Самарканд

Реформирование и модернизация экономики страны, финансовой и банковской системы, в посткризисный период, справедливо связываются с совершенствованием рыночных отношений, что означает всемерное развитие экономической инициативы и институционального обеспечения предпринимательства. Создание условий для развития институциональной основы предпринимательства является важнейшей целью и составляющей экономической политики для любой экономики. Поэтому на практике устранение влияния последствий мирового финансово-экономического кризиса, разразившегося вследствие серьезных структурных деформаций, вызванных ипотечным кризисом США, реализуется путем обеспечения благоприятных условий для развития институционального обеспечения предпринимательства, о

чем свидетельствует объявление 2011 года в Узбекистане «Годом малого бизнеса и предпринимательства».

Институциональное обеспечение предпринимательства в Республике Узбекистан играет, и играло большую роль в оживлении как базовых, так и новых отраслей экономики. Речь идет об институциональном обеспечении развития инноваций, с одной стороны, и подъема его эффективности, с другой. Для дальнейшего развития национальной экономики необходимо больше внимания уделять наукоемкому производству, информационно-коммуникационной системе и развитию интеллектуального потенциала с целью удовлетворения потребностей как внутреннего, так и внешнего рынка.

По своей экономической сущности институциональное обеспечение предпринимательства связано с реализацией возможностей, возникающих в сфере полного хозяйственного оборота – производства, обмена, распределения и предоставления услуг, поскольку в конечном итоге именно производство является генератором возможностей, открывающихся перед предпринимателями в процессе обмена информацией.

Негативное влияние факторов, исходивших из мирового финансово-экономического кризиса, общемировая экономическая нестабильность объективно тормозили развитие институционального обеспечения предпринимательства в Республике Узбекистан. С другой стороны, некоторое несовершенство действующих институтов, регулирующих предпринимательство, способствовало его не полному развитию. Поэтому в настоящее время большую роль играет государственное стратегическое управление экономическими преобразованиями в стране, направленное на поддержку тех форм институционального обеспечения предпринимательства, которые совместимы с развитием эффективных видов деятельности и механизмом рыночного хозяйствования.

В этой связи становится актуальным создание в Республике Узбекистан такой модели институционального обеспечения предпринимательства, которая будет способствовать подъему экономики на новый уровень, а в будущем укреплению позиций страны в мировой хозяйственной системе. В полной мере этому отвечает институциональное обеспечение предпринимательства, ориентированное на инновационное производство, интеллектуальный капитал, информационно-коммуникационную систему. В условиях новой экономической ситуации, в республике предпосылки для повышения эффективности стратегического управления институциональным обеспечением предпринимательства отсутствуют.

Укрепление национальной экономики справедливо связывается с всемерным развитием экономической инициативы и предпринима-

тельства, поскольку: «Большим нашим достижением стало повышение доли малого бизнеса и частного предпринимательства в ВВП и его роли в развитии экономики страны. Если в 2000 году на долю этого активно развивающегося сектора экономики приходилось около 31 процента ВВП, то в 2010 году – 52,5 процента»¹. Создание условий для институционального обеспечения предпринимательства, особенно в сфере материального производства и предоставления услуг является важнейшей целью государственной политики. Для сбалансированного и пропорционального ее развития уже недостаточно опираться на крупные предприятия. Необходимо больше внимания уделять развитию наукоемкого материального производства, информационно-коммуникационной системе, способной удовлетворять потребности внутреннего рынка и поставлять конкурентоспособные товары, услуги, информацию на экспорт. Таким образом, среди всех форм предпринимательства следует оказывать особую финансово-кредитную поддержку предпринимательству инновационной направленности, действующему в сфере материального производства. В этой связи мы считаем необходимым дальнейшее изучение основных аргументов концепции институционального обеспечения предпринимательства.

Большой вклад в развитие теории предпринимательства был внесен австрийским ученым Й. Шумпетером, который считал основным источником предпринимательского дохода новаторские способности предпринимателя: «последовательное введение в экономический интерес технических, коммерческих и организационных инноваций».

Все эти моменты следует учитывать для развития инновационного предпринимательства в целях проведения политики защиты внутреннего рынка от иностранной конкуренции с тем, чтобы с одной стороны, позволить окрепнуть, производствам, связанным с перспективными технологиями, с другой – не дать развиваться внутреннему монополизму. Кроме того, государство должно воздействовать на субъекты предпринимательства через инвестиционную, налоговую и тарифную политику, а также через регулирование отношений между работодателями и работниками, тем самым способствуя производству конкурентоспособной продукции высокой степени переработки на основе инновационных технологий.

При этом немаловажное значение для развития инновационного предпринимательства может сыграть налоговое стимулирование инвестиционной деятельности банков. В основу системы налогового стимулирования инвестиционной деятельности банков должна быть положена льгота, т. е. соответствующая льгота должна быть распространена коммерческим банком, обслуживающим инновационную деятельность предпринимательских субъектов.

Литература

1. Доклад Президента Республики Узбекистан Ислама Каримова на заседании правительства по итогам социально-экономического развития страны в 2010 году и важнейшим приоритетам на 2011 год. «Все наши устремления и программы – во имя дальнейшего развития Родины и повышения благосостояния народа».
2. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. – М. : 1982. – с. 281.

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОЦЕС ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН В УКРАЇНІ

Є. І. Івченко, к.т.н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» м. Полтава

Сучасний розвиток України є доволі складним і суперечливим, адже знаменує собою швидкий перехід держави до нового етапу розвитку – інформаційного суспільства, в якому значно спрощуються умови руху факторів виробництва, посилюється їхня динаміка та суттєво зростають численні суперечки.

Специфіка економічної ситуації в Україні визначається станом переходу від однієї соціально-економічної системи до іншої – від адміністративно-планової до ринкової економіки, який опинився ще більш складним, ніж передбачалося експертами та економістами. У цих умовах надзвичайно важливим стає визначення стратегічних пріоритетів розвитку економіки України.

Отже, виникнення інституціональної економіки обумовлено пошуком альтернативних шляхів розвитку ринкової економіки. Сьогодні, з підвищенням ролі інститутів в економічній системі держави, можна охарактеризувати національну економіку як інституціональну. Ефективно функціонуючому ринку має відповідати комплекс інститутів (установ), прав, норм, традицій і правил поведінки в суспільстві. Сучасний інституціоналізм розкриває динаміку суспільно-економічного прогресу, послідовний рух по його закономірних ступенях: доіндустріальне, індустріальне й інформаційне постіндустріальне суспільство. Замість класового підходу, що господарював протягом двох століть, утверджується цивілізований підхід, що базується на загальнолюдських цінностях. Методологія сучасного інституціоналізму спирається на об'єктивний процес зростання науково-технологічного чинника в розвитку економіки й суспільства [1].

Процес інституційних змін в Україні має складну соціально-економічну, культурно-історичну, ментальну, соціально-психологічну, соціологічну, природно-географічну, геополітичну, тобто нелінійну природу. У процесі виникнення інститутів у перехідних системах формування, зберігання й реалізація інформації, яку вони несуть, відбувається на основі нелінійної взаємодії цих систем з нестійким економічним, політичним і соціальним середовищем. Тому вирішального значення набуває той факт, що найнезначніші змінення у зовнішньому або внутрішньому середовищі можуть мати істотні наслідки [1].

Інститути впливають на економічну діяльність, визначаючи, поряд з технологіями («Ми живемо у світі, де економічний, політичний і культурний розвиток багато в чому визначається можливостями технологій, – констатував дослідник Мартін Гілберт» [2]), трансакційні й виробничі (трансформаційні) витрати. Ефективне функціонування інститутів на мікро- й макrorівнях досягається за допомогою узгодження цілей діяльності інституційних суб'єктів різних рівнів на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) збереження, передачі та обробки інформації, оптимізації її обсягу й спрямованості сигналів.

У разі незбалансованості інформаційних векторів відбувається порушення в роботі інститутів. Цей процес супроводжується деформаціями у функціонуючій економічній системі. Під інформаційним вектором розуміють певної довжини й спрямованості відрізок (потік) інформації. Залежно від збігу спрямованості векторів потік інформації, що передається, збільшуватиметься або зменшуватиметься [1]. Тому інституціональні зміни можуть складатися тільки з адаптацій в межах допущених можливостей до комплексу правил, норм і примушень, які створюють інституціональну систему.

Швидкість переходу до ринкової соціально-економічної системи залежить від здатності людей переробляти, передавати й засвоювати нову інформацію, а вона обмежена вантажем нагромадженого попередніми поколіннями досвіду сприйняття інформації, або інституціональними складовими. Сьогодні вже зрозуміло, що впровадженню та використанню новітніх ІКТ для збереження, передачі та обробки інформації у процесі інституційних змін альтернативи немає.

Література

1. Національна економіка: навч. посіб. / В. В. Білоцерківець, О. О. Завродня, В. К. Лебедева та ін ; за ред. В. М. Тарасевича. – К. : Центр, 2009. – 280 с. 2. SOS! Человечество тонет в море информации [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kp.ua/daily/210211/267656/>.

РОЛЬ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБІГУ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л. М. Кириченко, асистент,

Л. М. Мацак, студентка

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

Економічний розвиток породжує перманентні трансформаційні процеси, найбільш потужні з яких фундаментально змінюють основи способу господарювання – виникає перехідний період, впродовж якого, як правило, спостерігається гальмування розвитку.

У трансформаційний період економіка України не тільки припинила свій розвиток, але й потрапила у глибоку та затяжну кризу: старі механізми хоч і не ефективні, проте стабільного господарювання було швидко зруйновано, в той час як нові ще не створено. Не виважені економічні кроки спричинили гіперінфляцію та макроструктурні зрушення, які мали вкрай негативний для національної економіки характер. Однією з причин структурних деформацій було відставання розвитку інституційного середовища та законодавства від темпів так званих ринкових перетворень, особливо в сфері приватизації, лібералізації цін і торгівлі та змін в податково-бюджетній системі.

Конкурентне середовище в сфері внутрішньої торгівлі розвивається повільно, конкурентна боротьба суб'єктів ринку невиразна, а позиції переважної більшості торговельних підприємств на ринку є слабкими. Вітчизняні підприємства витісняються з традиційних секторів торгівлі зарубіжними суб'єктами, які завойовують сьогодні основні сегменти товарного ринку України, розширюються методи недобросовісної конкуренції, що проявляється у зростанні розмірів тіньових товарних та грошових потоків, збитково функціонує близько третини вітчизняних підприємств і організацій торгівлі.

Жорстка конкурентна боротьба підштовхує підприємства до пошуку нових резервів конкурентоспроможності в тих сферах, які раніше не розглядалися, як джерела покращення роботи підприємства на ринку. Тобто, можна з впевненістю сказати, що в теперішній час, торговельні підприємства складають важливу частину інфраструктури української економічної системи, головна особливість якої полягає в своєчасній і ефективній реалізації товарів.

Окрім того, що більшість українських підприємств вже відчувають конкурентний тиск, ще існують значні інституційні обмеження конкуренції, які виникають через недосконалість ринкових інститутів. Такий стан речей негативно впливає на міжгалузеву і внутрішньогалузеву

конкуренцію, що заважає досягненню комплексної ефективності економіки і вільному руху капіталів.

Процес досягнення конкурентоспроможності торговельного підприємства базується на тому, що ніяке підприємство не може успішно функціонувати в ринковій економіці, якщо воно не має чітких цілей, статусу і орієнтирів щодо своєї діяльності

Проведені дослідження теоретичних аспектів трансформаційних змін з акцентом на політичні, інституційні та структурні передумови й критерії динамічного економічного розвитку України, ще раз підтверджують, що однією з головних внутрішніх проблем України залишається несприятливе конкурентне підприємницьке середовище: відсутність дієвого захисту прав власників, особливо міноритарних, криза корпоративного управління, приховані торговельні бар'єри та протекціонізм для інших тощо. Зрозуміло, що доки не будуть захищені права власників, не відбудеться вихід на цивілізовані норми корпоративного управління, детінізація виробництва і доходів, знищення торговельних перешкод, поліпшення політичних складових розвитку, доти марно сподіватися на кардинальні зміни в економіці.

Література

1. Норт Д. Інституції, інституційні зміни та функціонування економіки [Текст] : учеб. пособие / Д. Норт ; пер. з англ. І. Дзюб. – К. : Основи, 2000. – 198 с.
2. Савчук В. С. Базисні економічні інститути і напрями аналізу їх парних взаємозв'язків [Текст] / В. С. Савчук, В. Д. Якубенко // Економічна теорія. – 2005. – Лютий (№ 2). – С. 49–63.

ВПЛИВ ЗМІНИ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л. М. Кириченко, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» м. Полтава

У трансформаційний період економіка України не тільки припинила свій розвиток, але й потрапила у глибоку та затяжну кризу: старі механізми хоч і неефективного, проте стабільного господарювання було швидко зруйновано, в той час як нові ще не створено.

Наявний інструментарій економічної політики, який сформований на сьогоднішній день, не націлений на забезпечення якісних перетворень – інноваційного розвитку, оновлення структури виробництва і реалізації товарів, подолання диференціації доходів населення, та інше.

У межах нинішньої моделі розвитку широкомасштабна модернізація національної економіки просто неможлива. Потрібні суттєві зміни в механізмах трансформаційних процесів, їх системне оновлення – тобто осмислений перехід до інституційної моделі ринкових перетворень, поєднаних з елементами державного регулювання.

Сучасний етап розвитку інституціонального середовища в Україні, можна охарактеризувати трьома обставинами: 1) незавершеністю становлення та формування інститутів ринку; 2) функціонуванням неефективних, але стійких інститутів, утворених у перші трансформаційні роки на невідготовленому соціально-економічному ґрунті національної економіки; 3) відсутності умов для змін неформальних інститутів у напрямку сприйняття здійснюваних суспільних перетворень.

Водночас слід зазначити наявність неузгодженості думок як щодо розуміння сутності та складових інституційного середовища, так і щодо принципів використання інституціональних факторів для підвищення ефективності діяльності та конкурентоспроможності торговельних підприємств.

Актуальність даної теми дослідження виявляється в тому, що специфіка перехідного етапу ринкових відносин в Україні змінює характер діяльності торговельних підприємств в економічному середовищі. Зміна інституційного середовища, а також цільових установок підприємства викликає необхідність впровадження нових методів управління його внутрішніми підсистемами (бізнес-процесами), що забезпечують максимальну адаптацію в конкурентному середовищі. Здійснення ефективної діяльності в умовах ринкової конкуренції орієнтує торговельні підприємства на реальні потреби в забезпеченні якісними товарами населення і формування платоспроможного попиту.

Конкурентне середовище в сфері внутрішньої торгівлі розвивається повільно і фрагментарно, конкурентна боротьба суб'єктів ринку невідрізнена, а позиції переважної більшості торговельних підприємств на ринку є слабкими. Вітчизняні підприємства витісняються з традиційних секторів торгівлі зарубіжними суб'єктами, які завойовують сьогодні основні сегменти товарного ринку України, розширюються методи недобросовісної конкуренції, що проявляється у зростанні розмірів тіньових товарних та грошових потоків, збитково функціонує близько третини вітчизняних підприємств і організацій торгівлі.

Окрім того, що більшість українських підприємств вже відчувають конкурентний тиск, ще існують значні інституційні обмеження конкуренції, які виникають через недосконалість ринкових інститутів. Такий стан речей негативно впливає на міжгалузеву і внутрішньогалузеву конкуренцію, що заважає досягненню комплексної ефективності економіки і вільному руху капіталів.

Таким чином, можемо зазначити, що виникнення перешкод в досягненні конкурентоспроможності торговельних підприємств обумовлене, насамперед, проблемами не економічного, а соціального характеру. І зусилля держави мають концентруватися у напрямку вдосконалення інституційного середовища для сприяння економічній активності населення. Стабільність національних інститутів має безпосередній вплив на економічний розвиток. Важливим чинником забезпечення конкурентоспроможності торговельних підприємств та розбудови системи підтримки сектора підприємницької діяльності є формування в країні сприятливого інституційного середовища.

Література

1. Балакірева О. М. Розвиток підприємництва в Україні: інституційне середовище та громадська думка населення / О. М. Балакірева // Економіка і прогнозування. – 2008. – № 2. – С. 7–23.
2. Попов Е. Миниэкономические институты / Е. Попов // Вопросы экономики. – 2005. – № 12. – С. 96–105.
3. Радыгин А. Институциональные компоненты экономического роста / А. Радыгин, Р. Энтов // Вопросы экономики. – 2005. – № 11. – С. 14–38.

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

А. В. Кишинський, здобувач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» м. Полтава

Будь-яке консалтингове підприємство працює у ринковому середовищі, яке постійно змінюється. Це вимагає від нього оперативної адаптації до зовнішнього конкурентного середовища та прийняття продуманих рішень щодо концептуальних питань функціонування та розвитку власного бізнесу. Перелічені завдання досягаються, по-перше, за рахунок використання власних переваг, своєчасним усуненням недоліків у роботі, пошуком зовнішніх можливостей для ведення бізнесу та своєчасним реагуванням на зовнішні загрози; по-друге, розробкою комплексних довгострокових планів щодо вибору напрямів ведення бізнесу, набору конкурентних переваг для споживачів, типу конкурентної поведінки тощо. Тому для будь-якого консалтингового підприємства, незважаючи на його розміри та спеціалізацію, життєво необхідним є стратегічне планування діяльності. Отже, стратегічне планування повинно сприяти досягненню довгострокових цілей кон-

салтингового підприємства на ринку шляхом реалізації стратегічних рішень відносно розвитку бізнесу як у цілому, так і окремих його напрямів, дати відповіді на питання, яке місце на ринку зайняти, як протидіяти конкурентам тощо. Підприємствам, що не визначили для себе чіткої стратегії, буде важко виокремитися серед конкурентів і досягти вагомого комерційного успіху.

Сучасні зарубіжні автори, такі як Хулей Грэм, Сондерс Джон, Пирси Найджел, Жан-Жак Ламбен, Джон О'Шонессі [1, 2, 3] пропонують різноманітні стратегії конкурентної переваги для досягнення підприємствами певних цілей на ринку: збільшення ринкової частки, її збереження, лідера ринку, будівництва, утримання, кидання виклику тощо. Визначимо напрями, за якими кожне консалтингове підприємство, залежно від того, до якої групи воно належить, зможе обрати для себе стратегію конкурентної переваги.

Серед стратегій, запропонованих Дж. О'Шонессі, доречною для використання в діяльності консалтингових підприємств вважаємо стратегію збільшення ринкової частки за рахунок модифікації товару, тобто надання певному виду консалтингової послуги додаткових, привабливих з погляду споживачів, характеристик і стратегію технологічного прориву. Використання означених стратегій на українському консалтинговому ринку можливе з огляду на те, що він ще не сформований остаточно і на ньому не спостерігається стала прихильність споживачів до того чи іншого консалтингового підприємства. Стратегія збереження ринкової частки сьогодні упроваджується на українському консалтинговому ринку за рахунок об'єднання вітчизняних консалтингових підприємств у професійні асоціації. Це пояснюється тим, що членство в одній асоціації зумовлює тісний зв'язок інтересів, а також усвідомлення загальної відповідальності. Таке добровільне об'єднання українських консалтингових підприємств в асоціації є стратегією конкурентної боротьби, що базується на взаємодії і, на нашу думку, зумовлено тим, що український ринок консалтингу знаходиться у фазі зростання, що дозволяє і консалтинговим підприємствам розширити свій бізнес.

Актуальними для більшості українських консалтингових підприємств будуть також стратегії «наслідування лідера» та «ринкової ніші». При використанні стратегії «наслідування лідера» консалтинговому підприємству необхідно провести чітку сегментацію ринку й обрати для своєї діяльності ті сегменти, на яких її сильні сторони будуть цінуватися найбільше, і на яких крупні підприємства, скоріше за все, не становитимуть серйозної конкуренції. Отже, підприємствам, що обрали таку стратегію, основну увагу слід приділяти збільшенню прибутку за рахунок спеціалізації, а не збільшенню обсягів продажу за

рахунок диверсифікації. Стратегію «ринкової ніші» найбільш доцільно використовувати підприємствам, бізнес яких знаходиться у фазі становлення. Вона дозволяє сфокусувати свою діяльність на ринковій ніші, яка є стабільною та достатньо прибутковою для молодого підприємства, відповідає безпосередньо його компетенції та може бути не дуже привабливою для крупніших конкурентів.

Стратегія будівництва передбачає поліпшення результатів роботи консалтингового підприємства завдяки розширенню ринку за рахунок появи нових споживачів, збільшення кількості купівель або захоплення частки ринку конкурентів. Таку стратегію доцільно використовувати на ринках, що зростають. Автори зазначають, що на етапі зростання підприємства повинні намагатися зростати та розвиватися разом із ринком. Також цю стратегію можливо застосовувати для ринкових ніш, у яких підприємство має більші переваги, ніж конкуренти. Отже, стратегію будівництва можуть ефективно використовувати як досвідчені українські консультанти, так і ті, чий бізнес знаходиться у фазі становлення.

Стратегію утримання (збереження) доцільно використовувати підприємствам, що відносяться до групи «досвідчені українські консультанти», адже вони вимушені конкурувати з досвідченими закордонними консалтинговими підприємствами. Захищати досягнуті на ринку позиції потрібно, по-перше, за рахунок охорони власної бази знань і провідних консультантів від переходу їх до конкурентів, по-друге, підтриманням високої лояльності існуючих клієнтів.

Стратегію ніші (цільової орієнтації) пропонується застосовувати невеликим консалтинговим підприємствам, які можуть формувати свої конкурентні переваги, спираючись на багатий досвід роботи у даній галузі, високий професіоналізм і відповідальність за проект, прийнятні для вітчизняних підприємств ціни.

Враховуючи сучасний стан українського ринку консалтингу, присутність на ньому потужних іноземних консалтингових компаній, особливості динаміки економічного середовища, виникає необхідність у розробці моделі стратегічного аналізу та планування маркетингу для вітчизняних консультантів.

Література

1. Ламбен Ж.-Ж. Менеджмент, ориентированный на рынок / Ж.-Ж. Ламбен ; пер. с фр. под ред. В. Б. Колчанова. – С.Пб. : Питер, 2005. – 800 с.
2. О'Шонесси Дж. Конкурентный маркетинг: стратегический подход / О. Шонесси Дж. ; пер. с англ. под ред. Д. О. Ямпольской. – С.Пб. : Питер, 2002. – 864 с.

3. Хулей Грэм. Маркетинговая стратегия и конкурентное позиционирование : [пер. с англ.] / Грэм Хулей, Джон Сондерс, Найджел Пирси. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2005. – 800 с.

НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ ЯК ПЕРЕДУМОВА СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

І. М. Ковальчук, к.е.н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

Сучасна зовнішня і внутрішня політика України спрямована на забезпечення реалізації курсу щодо євроінтеграції та інтеграції у світову економічну спільноту на засадах рівноправного партнерства. За цих умов національна безпека розглядається як один із пріоритетних напрямів державної політики і важлива передумова сталого розвитку суспільства.

Активізація України на зовнішніх ринках і формування власних дієздатних ринків супроводжується поступовим зростанням економічних ризиків і загроз, що виникають перед вітчизняними виробниками. Насамперед, вони пов'язані з:

- підвищенням рівня конкурентної боротьби за ринки збуту з боку вітчизняних та іноземних товаровиробників;
- монополізацією внутрішніх ринків, поширенням рейдерства та криміналізацією окремих секторів економіки;
- недосконалістю законодавства, що регулює відносини у сфері підприємництва;
- наявністю соціальних проблем, таких як безробіття, низький рівень життя населення тощо;
- недостатнім рівнем координації і взаємодії правоохоронних органів між собою та громадськістю;
- відсутністю напрацьованих методів і засобів забезпечення власної економічної безпеки у цій сфері тощо.

Загроза у широкому розумінні – це будь-який намір, можливість здійснити фізичну, моральну, матеріальну чи іншу шкоду суспільним чи особистим інтересам.

У науковій літературі існують різні підходи щодо визначення загроз економічній безпеці [1, с. 166; 2, с. 26–28]. На наш погляд, загрозами економічній безпеці державі слід вважати реальні чи потенційні дії, що унеможливають або ускладнюють реалізацію національних економічних інтересів і створюють небезпеку для політичних та соціально-економічних систем, життєзабезпечення нації та окремої особи.

Визначення національних економічних інтересів має першочергове значення при створенні системи економічної безпеки, яка є складовою цілісної системи національної безпеки держави. Національні економічні інтереси невіддільні від історії та традицій народу, системи господарювання, менталітету, культурних і духовних цінностей в суспільстві. У ролі виразника і гаранта захисту національних економічних інтересів повинна виступати держава.

Однак в Україні досі відсутні чітко визначені національні економічні інтереси, не сформовано їх цілісну систему. Це дає змогу посадовцям різних рівнів виправдовувати будь-які свої дії, запевняючи, що вони повністю відповідають національним економічним інтересам. Така ситуація вже сама по собі становить значну загрозу економічній безпеці України.

Для створення цілісної системи національних економічних інтересів та її ефективного функціонування насамперед необхідно:

- створити відповідну нормативну базу;
- проводити моніторинг національних економічних інтересів та їх моделювання;
- створити банк даних щодо національних економічних інтересів;
- забезпечити баланс національних економічних інтересів та їх гармонійне поєднання.

Для протидії загрозам національній економіці необхідно досить чітко визначити систему національних інтересів, на основі якої будуть базуватися дії держави. Для України найбільш пріоритетними економічними інтересами на сучасному етапі є:

- створення самодостатньої, конкурентоспроможної, соціально спрямованої економіки;
- розбудова розвинутої інституціональної ринкової інфраструктури, ефективного господарського механізму та правового їх забезпечення;
- забезпечення альтернативних джерел надходження енергоресурсів, перш за все нафти і газу;
- створення ефективного військово-промислового комплексу;
- збереження і розвиток інтелектуального і науково-технічного потенціалів;
- вирішення соціальних проблем;
- створення надійної системи економічної безпеки;
- побудова економічних відносин з іншими країнами на засадах рівноправності та взаємовигоди тощо.

Література

1. Економічна безпека: Виробництво-Фінанси-Банки / Під ред. В. К. Сенчагова. – М. : ЗАТ «Фінстатінформ», 1998.
2. Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – К. : КРІЦ, 1999.

ПРЕДСТАВНИКИ МАРКСИЗМУ ПРО ІСТОРИЧНУ ЗАКОНОМІРНІСТЬ ПЕРЕХОДУ ДО ПЛАНОМІРНОГО (СТАЛОГО) РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Л. Л. Кушнір, к.е.н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» м. Полтава

Розробка і здійснення соціально-економічної стратегії держави спираються на передбачення довготермінових тенденцій соціально-економічного, інноваційно-технологічного, екологічного і територіального розвитку, вибір стратегічних пріоритетів і їх реалізацію за допомогою стратегічних й індикативних планів, національних проектів та цільових програм.

На відміну від планової економіки радянського типу, методологія і бюрократичний апарат управління якою формувалися прискореними темпами в результаті націоналізації ресурсів і на весь термін її існування зберегли в собі риси розподільної системи, методологія стратегічного планування і ресурсного забезпечення розвитку економіки ринкового типу формувалась «знизу» і в її основі лежить досвід господарювання великих корпорацій.

В академічному стилі на закономірність переходу від ринкової економіки вільної конкуренції до економіки планомірного розвитку епохи монополістичного капіталізму вказав один із класиків марксистського аналізу Ф. Енгельс: «Капіталістичне виробництво, що ведеться акціонерними товариствами, це вже більше не приватне виробництво, а виробництво в інтересах багатьох осіб, що об'єдналися. Якщо ми від акціонерних товариств переходимо до трестів, які підпорядковують собі і монополізують цілі галузі промисловості, то тут припиняється не лише приватне виробництво, але й відсутність планомірності» [1].

Вже за кілька років по тому про переваги монопольної організації ринкового господарства з її відлагодженим ресурсозабезпеченням та внутрігалузевим плануванням з неприхованих захопленням напише В. Ленін у своїй теоретико-прогностичній праці «Імперіалізм як вища стадія капіталізму»: «Концентрація (авт. – виробництва) дійшла до

того, що можна зробити приблизний облік всім джерелам сирих матеріалів... в цій країні і навіть, як побачимо, в ряді країн, в усьому світі. ... Робиться приблизний облік розмірів ринку... Монополізуються навчання робочої сили, наймаються кращі інженери...» [2].

Важливу інституційну роль у процесі становлення монопольної економіки відіграла держава, а сама система такої економіки, за актуальним означенням В. Леніна, стала йменуватися у вітчизняній економічній науці «монополістичним капіталізмом» або «державно-монополістичним капіталізмом» [3].

Зовсім незабаром практика багатьох країн світу (в тому числі й колишнього СРСР) показала, що глибоке розуміння стратегічно-ресурсної функції держави і механізму її реалізації через прогнозування, планування і програмування, являється важливим етапом у здійсненні державою управління та регулювання таких стратегічно важливих процесів і задач, як посилення обороноздатності країни і національної безпеки, розвиток і корегування галузевої структури господарства, регіональний і соціальний розвиток, економічна інтеграція, охорона довкілля та ін.

В сучасних умовах уряди країн виступають у такій діяльності організаторами або замовниками, але в ній одночасно беруть участь найрізноманітніші державні і приватні корпорації, наукові і громадські організації. Важлива роль останнім часом тут належить міжнародним організаціям, особливо в частині опрацювання глобальних прогнозів та проектів міжнародних програм розвитку.

Література

1. Энгельс Ф. К критике проекта социал-демократической программы 1891 года / К. Маркс, Ф. Энгельс // Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – 2-е изд. – М. : Государственное издательство политической литературы, 1962. – Т. 22. – С. 234.
2. Ленин В. И. Империализм, как высшая стадия капитализма (популярный очерк). Полное собрание сочинений. В 55 т. Т. 27 (Август 1915 – июнь 1916) / В. И. Ленин; Институт Марксизма-Ленинизма при ЦК КПСС. – Изд. 5-е. – М. : Издательство политической литературы, 1969. – С. 320.
3. Ленин В. И. Грозная катастрофа и как с ней борются. Полное собрание сочинений. В 55 т. Т. 34 (Июль – октябрь 1917) / В. И. Ленин; Институт Марксизма-Ленинизма при ЦК КПСС. – Изд. 5-е. – М. : Издательство политической литературы, 1969. – С. 191.

ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

О. В. Лозова, аспірант

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

Досягнення високого соціально-економічного розвитку не можливе без державного втручання, оскільки саме вона здатна надати економічному розвитку належне соціальне спрямування. Тому із соціальної точки зору, держава являється представником суспільних цілей та інтересів.

Соціальні функції Української держави постійно зазнають трансформації та потребують адаптації до нових економічних та політичних змін. Однією з найбільших проблем в соціальній сфері в Україні є розшарування суспільства за рівнем доходів та за рівнем споживання громадян. Співвідношення рівнів добробуту найбільш заможних громадян до найбільш малозабезпечених становить 1:15 разів при бажаному 1:5.

Щоб виправити дану ситуацію до 2020 р. необхідно збільшити реальні грошові доходи населення у 4–5 разів від існуючих показників. Мінімальний рівень доходу для малозабезпечених громадян треба забезпечити через соціальні трансферти, але необхідно враховувати, що існує реальний розрив між потребами громадян у допомозі та можливостями фінансування соціальних витрат державою.

Основним стратегічним завданням на 2012–2020 рр. має бути мінімізація бідності та підвищення добробуту для більшості, створення та підтримка середнього класу.

Для скорочення даного розриву і виявлення резервів для фінансування соціальних витрат необхідно:

- запровадити систему медичного та пенсійного страхування;
- розширити можливості адресної допомоги;
- подолати високий реальний рівень безробіття і максимально наблизитись до природного рівня – 4–5 % населення у працездатному віці;
- зменшення частини тіньового сектора економіки, що дасть змогу збільшити доходи бюджету;
- надання податкових пільг підприємствам, які утримують соціальні об'єкти та створюють робочі місця;
- змінити ідеологію населення від пасивного спостерігача до активного суб'єкта, який має змогу реалізовувати ініціативу, енергію та власні здібності;

– скоротити розрив між реальною вартістю робочої сили та рівнем заробітної плати шляхом реформування системи оплати праці.

Несприятлива соціально-економічна ситуація призвела до негативних тенденцій демографічного розвитку. В Україні не тільки кількість померлих переважає над кількістю новонароджених, а спостерігається старіння нації. Така ситуація призводить до погіршення умов відтворення людського потенціалу, а масштаби демографічної кризи вимагають негайного прямого втручання держави.

На нашу думку, демографічна криза це результат комплексних проблем, таких як, низький рівень доходу більшості громадян, низька якість медичних послуг, погані умови проживання і т.д. Але саме демографічні показники і є вихідними даними для соціально-економічного розвитку будь – якої країни.

Враховуючі подальші процеси інтеграції України у світо господарські зв'язки, головним завдання є посісти належне місце у світовому поділі праці, міжнародній торгівлі та глобальній економіці, яке б відповідало її природним, трудовим та інтелектуальним можливостям, сприяло реалізації національного потенціалу, як розвинутої європейської країни.

Довгострокова стратегія соціально-економічного розвитку має бути спрямована на створення високо розвинутої соціальної ринкової системи господарювання, яка здатна в собі органічно поєднати економічне зростання та соціальний прогрес. Оскільки в довгостроковій перспективі однієї й ті ж чинники (культура, освіта, наука) є одночасно факторами як економічного, так і соціального успіху.

Отже, в умовах ринкових відносин головна роль держави складається з виявлення і забезпечення суспільних і соціальних потреб населення. Адже надзвичайно важливо не тільки забезпечити суспільним благом населення, але і вчасно спрогнозувати і виявити, ті потреби у суспільному житті, які є найнеобхіднішими на даному етапі розвитку суспільства і забезпечать у майбутньому високий рівень життя громадян в цілому.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПРОБЛЕМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ: СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

О. Ю. Лютий, студент

*ДВНЗ Київський університет управління та підприємництва,
м. Київ*

Актуальність обраної теми впливає з того, що до недавнього часу для більшості суб'єктів господарювання процеси банкрутства були мало відомі. Останнім часом відчутними стали такі економічні явища,

як нерентабельність, неплатоспроможність підприємств. Банкрутство це фінансова криза підприємства. Частіше за все, воно виникає у зв'язку з скорочення попиту на його продукцію, і, як наслідок; зростання заборгованості постачальникам, держбюджету та банкам; затримка з виплатою заробітної плати працівникам. Кількість таких підприємств в економіці України неухильно зростає. Причому тенденції банкрутства поширюються не лише на окремих суб'єктів господарювання, а й на цілі галузі економіки (наприклад, сільське господарство, яке вже впродовж багатьох років перебуває в глибокій фінансовій кризі і де понад 85 % господарюючих суб'єктів закінчують свою діяльність щорічно із збитками; в промисловості збитковим є кожне друге підприємство).

Банкрутство – це один з ключових негативів ринкової економіки. У країнах Євросоюзу щороку банкрутує значна кількість підприємств і підприємців – з кожних 100 новостворених підприємств на ринку залишаються 20–30. У США в 2002 р. збанкрутувало близько півмільйона підприємств і понад сто тисяч фізичних осіб. І незважаючи на банкрутство частини фірм, економіка європейських країн розвивається із передбачуваними темпами, що пояснюється тим, що законодавство і процедури своєчасної санації використовуються у них в першу чергу для оздоровлення економіки.

В цілому фактори, які є передумовою банкрутства підприємств можна згрупувати на зовнішні по відношенню до підприємства (економічні, політичні, демографічні, посилення міжнародної конкуренції, НТП, банкрутство боржників), на які воно не має можливості впливати або цей вплив дуже слабкий, та внутрішні (зростання дебіторської заборгованості, дефіцит власних оборотних коштів, неефективність фінансових вкладень, відсутність договірної дисципліни тощо), які безпосередньо залежать від організації роботи на самому підприємстві.

Щоб процеси банкрутства господарюючих суб'єктів завдавали найменшої шкоди економіці держава повинна активно виконувати свою регулюючу роль у формуванні відносин власності. А для цього необхідно мати відповідну зважену законодавчу базу.

Проблемами, що призводять до банкрутства фірми є наступні:

- зміна економічного середовища, в якому вони існують;
- втрата традиційних ринків збуту власної продукції;
- зміна системи планування і, як результат – порушення ритмічності виробничої діяльності; нестабільність правового поля.

Як показує історико-економічний аналіз, процес приватизації також призвів до корінної зміни принципів управління підприємством, зачепив основи його існування. В ході приватизації держава втратила

роль адміністратора, передав її акціонерам (новим господарям) та виконавчому органу управління – правлінню на чолі з головою. Саме ж підприємство опинилося в агресивному ринковому середовищі. З одного боку, вчорашні дружні колеги по галузі перетворилися на підступних конкурентів, з іншого – на утворений ринок хлинула більш якісна та часто більш дешева продукція іноземних виробників. По суті, у багатьох підприємств, внаслідок приватизації, так і не з'явився реальний господар, зацікавлений в розвитку підприємства і в стабільній його роботі. Це далеко не повний перелік проблем, які для багатьох українських підприємств стали причиною банкрутства і ліквідації.

Також Законом передбачено випадки обов'язкового звернення боржника до суду із заявою про банкрутство підприємства. Не звернення із такою заявою тягне за собою відповідальність засновників, директора, ліквідатора (якщо такий є) боржника перед кредиторами усім своїм майном по незадоволених вимогах кредиторів.

Процедура банкрутства підприємства – це складний та іноді досить тривалий процес, але банкрутство підприємства приносить ряд позитивних переваг як для кредитора так і для боржника.

Так, зокрема при банкрутстві підприємства боржник має такі можливості:

- боржник сам може контролювати та ініціювати процес банкрутства підприємства. Використовуючи процедуру банкрутства підприємства можна на законних підставах відстрочити виконання своїх зобов'язань перед кредиторами на період роботи ліквідаційної комісії без негативних наслідків для себе (оскільки законодавством передбачено введення мораторію на задоволення вимог кредиторів з моменту початку провадження у справі про банкрутство);

- нарахування неустойки (штрафу, пені), відсотків та інших економічних санкцій по усіх видах заборгованості підприємства банкрута зупиняється;

- знімається арешт, накладений на майно боржника, а також інші обмеження відносно розпорядження майном;

- накладення нових арештів або інших обмежень відносно розпорядження майна підприємства банкрута не допускається;

- укладення договорів про відчуження майна боржника і виконання ним зобов'язань здійснюється в особливому порядку, передбаченому законодавством;

- термін здійснення усіх грошових зобов'язань банкрута і зобов'язання відносно сплати податків і зборів вважається таким, що наступив;

- процедура банкрутства підприємства триває не більше 12 місяців (але може бути продовжена судом і до 18 місяців);

- спрощується процедура ліквідації підприємства, оскільки при ліквідації підприємства через процедуру банкрутства підприємства не потрібно в обов'язковому порядку проведення позапланової виїзної перевірки платника податків органом державної податкової служби;

- ліквідацію через банкрутство підприємства можна завершити значно швидше, ніж стандартний процес ліквідації підприємства.

Кредитор у рамках процедури банкрутства підприємства боржника також отримує ряд вигод:

- дуже часто процедура банкрутства підприємства – це єдина можливість стягнення боргу з неплатоспроможного підприємства;

- при неможливості повернення заборгованості боржником кредитор має можливість законно списати його як безнадійну заборгованість;

- кредитор дістає можливість зміни невідповідного керівництва компанії-боржника.

Щоб процеси банкрутства господарюючих суб'єктів завдавали найменшої шкоди економіці держава повинна активно виконувати свою регулюючу роль у формуванні відносин власності. А для цього необхідно мати відповідну зважену законодавчу базу. Серед законодавчих актів, які регулюють відносини власності значне місце належить Закон України «Про власність», Земельному кодексу, Закон України «Про банкрутство підприємств» та іншим законам економічного блоку, які чекають прийняття їх Верховна Рада України. Нажаль, Закон України «Про банкрутство», прийнятий у травні 1992 р., не відповідав вимогам економіки і мав ряд істотних недоліків. Головний з яких – його спрямованість не на санацію і поліпшення платоспроможності підприємств, а на їх ліквідацію. Зокрема, Законом було передбачено досить прості причини визнання підприємства банкрутом. Для прийняття арбітражним судом рішення про фінансову неплатоспроможність або про загрозу її виникнення, кредиторам достатньо було подати до судових органів інформацію щодо фінансово-майнового стану боржника. Розгляд справ затягувався, зазвичай, на кілька місяців (Закон не регламентував строки здійснення процедури банкрутства та граничні строки ліквідації підприємства-банкрута), внаслідок чого, як свідчить досвід, кредитор нерідко сам опинявся у становищі банкрута. Адже найчастіше виявлялося, що відшкодувати його втрати нічим, оскільки основні фонди боржника фізично і морально зношені, обігових коштів немає, доходи від реалізації майна мізерні.

Отже, як бачимо, Закон, який був покликаний впорядкувати процеси банкрутства як механізму реформування відносин власності та структурної перебудови української економіки, перетворився на додатковий фактор руйнації її господарського комплексу.

З вищенаведеного можна зробити наступний висновок, що державі потрібно проводити більш ефективну політику санації підприємств, впроваджувати податкові канікули для цілих груп суб'єктів господарювання, тим самим зменшуючи податковий тягар на них. Саме ці маленькі кроки дозволять не тільки зберегти підприємство, а й повністю знати негативні наслідки, у випадку його тимчасового банкрутства.

ЛЕГІТИМНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ВЛАСНОСТІ

С. С. Ніколенко, д.е.н., професор

К. С. Дзевєріна

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» м. Полтава

Інститут власності постійно трансформується під впливом змін інституціонального середовища, політико-економічних інтересів суб'єктів господарювання, позицій владних структур тощо. Інституціональний підхід надає можливість державі регулювати функціонування і розвиток відносин власності системно і комплексно з врахуванням не лише економічних, а й соціальних, політичних, правових, психологічних, національних, духовних та інших інститутів суспільства.

Власність відображає закріплення економічних відносин між суб'єктами з приводу володіння, розпорядження і використання об'єктів власності через систему юридичних законів, які встановлюють конкретні формальні норми їх поведінки (права, обов'язки, відповідальність санкції) [1]. Вона є основою взаємовідносин суб'єктів господарювання у суспільстві, тому легітимність інститутів державної та приватної власності, як суспільного визнання правоправності дій суб'єктів, є визначальним соціально-економічним чинником розвитку національної економіки.

Приватизаційні процеси в Україні побудовані на нехтуванні інтересами населення, непрозорих схемах отримання об'єктів, де персоналізацією тощо. Фактично вони проводились в інтересах самозбагачення невеликої групи можновладних осіб. У свідомості населення крупний бізнес приватних власників асоціюється з тіньовою економікою, тобто як незаконно надбаний капітал. Права власників не захищені, правляча еліта українського приватного бізнесу не зацікавлена у незалежних судових органах, ефективних (діючих чесно, відповідально, з чітким дотриманням правових норм) менеджерах та чиновниках, інформаційній прозорості та відкритості дій. Ведення справ з використанням грошей (хабарів, откатів) для рішення питань на будь-якому рівні вико-

ристовується як дуже вигідний і оперативно діючий інституційний інструмент. Набуває поширення рейдерство. Все вищенаведене сприяє поширенню нелегітимності приватної власності.

Позиція українського населення щодо приватизованої власності свідчить, що більшість (43,0 %) бажає повернути в державну власність об'єкти приватної власності, а потім їх знов приватизувати, але вже застосовуючи прозорі процедури, з оприлюдненням власників, чітким дотриманням формальних норм [2]. Навіть в Російській Федерації цей показник лише 36,7 %, а в країнах Центрально-Східної Європи він становить нижче середнього (табл. 1).

Таблиця 1

**Думка населення про дії щодо приватизованої власності
% респондентів**

Країни	Ренаціоналізувати, а потім Реприватизувати з використанням більш прозорих процедур	Залишити в руках теперішніх власників при умові, що вони виплатять за приватизовані активи їх реальну вартість	Залишити в руках теперішніх власників без змін	Ренаціоналізувати і залишити в руках держави
Україна	43,0	12,5	31,9	12,6
Російська Федерація	36,7	13,3	31,5	18,5
Польща	22,4	20,4	37,2	20,0
Чехія	13,0	11,8	50,6	24,6
Угорщина	24,6	10,2	51,9	13,3
Болгарія	28,8	15,8	48,3	7,2
В середньому по країнах Центрально-Східної Європи	29,0	16,7	34,8	19,4

Нелегітимністю є стан, коли формальне визнання прав власності не супроводжується їх неформальним визнанням. Санкцію легітимності отримують події, процеси та інститути, які не суперечать уявленням суспільства про «чесну гру» [2]. В Україні фактор нелегітимності державної та приватної власності дестабілізує національну економіку зсередини. Підтримка населенням дій уряду є необхідною умовою соціально-економічного розвитку держави.

Література

1. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований / [Артемова Т. И., Гриценко Е. А., Павленко Ю. В. и др.]; под ред. А. А. Гриценка. – Х. : Форт, 2008. – 928 с.
2. Капелюшников Р. И. Собственность без легитимности? / Р. И. Капелюшников // ГУ ВШЭ, 2008. – 40 с. [электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.hse.ru/data/2010/05/04/1216406904/WP3_2008_03_

ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РИНКОВУ ТРАНСФОРМАЦІЮ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Т. О. Ольшанцева, заступник директора
Міжгалузевого інституту підвищення кваліфікації
та перепідготовки спеціалістів, м. Полтава
І. Г. Бритченко, д.е.н., професор, директор
Міжгалузевого інституту підвищення кваліфікації
та перепідготовки спеціалістів, м. Полтава*

Постановка проблеми. ХХІ століття для України являє собою час суттєвої трансформації соціально-політичної та економічної сфер суспільства, в ході якої формується багатокomпонентна сукупна інституційна система. Так, створення ефективного фінансового сектора економіки вимагає певного набору інституцій. Проблеми, з якими стикаються сьогодні країни колишнього СРСР і Східної Європи на шляху до ринку, виявили значну роль саме інституційних чинників у функціонуванні економіки.

Аналізуючи причини виникнення тих чи інших макроекономічних проблем, таких як руйнація виробничого сектору, спекулятивний характер економіки та її тінізація, низька конкурентоспроможність українського продукту на зовнішніх ринках, знищення аграрного сектору, незначна частка малого і середнього бізнесу в національному виробництві, дефіцитність держбюджету, нестабільність банківської системи та інших, більшість учених-економістів стверджують, що основною причиною їх виникнення являється саме недосконале інституційне середовище. Власне тому це питання було і залишається актуальним упродовж усього часу трансформації української економіки, дослідженням якого, присвячені праці таких вчених, як: А. Чухно, І. Соскаленко, Р. Поворозник, Л. Абалкін та інших.

Виклад основного матеріалу. Формування основних інститутів ринкової системи та структури їх взаємодії стали основною причиною незадовільних результатів на початку перетворень та зумовили складності у кризовий період розвитку нашої країни. Більше того, макроекономічна політика не корегувала ці негативні явища, більше того, сприяла їхньому зростанню.

Переважає більшість українських економістів вважає, що головною причиною гальмування ринкових перетворень у нашій країні є стихійна трансформація інституційного середовища і часто невиправданий імпорту інститутів, властивих країнам із розвинутою економікою і значно вищим рівнем суспільної свідомості. Серед основних чинників, які виявляють деструктивний вплив на формування інституційного середовища в національній економіці України, називають, зокрема, такі: демонтаж старих інститутів, які хоча б мінімально забезпечували самодостатність економіки та соціальну стабільність суспільства, не завжди супроводжується появою нових, які б відповідали потребам ринку; державні інститути самі виступають у ролі економічних агентів, тому ними часто керують приватні інтереси; взаємовідносини інститутів державної влади та інших економічних суб'єктів характеризуються асиметричністю інформації, що породжує тінізацію економіки; сучасне інституційне середовище сформоване на користь інтересів крупного капіталу, внаслідок цього малий і середній бізнес не розвиваються, ринки втрачають конкурентність, не формується середній клас, який в усіх країнах є запорукою стабільності в суспільстві; кількість інститутів достатньо велика, проте ефективність їх роботи невисока; інституційне середовище загалом пропонує надто слабкі механізми контролю суспільства над державною владою; діяльність інститутів бюрократизована, однак водночас відсутня необхідна кількість підзаконних актів у багатьох сферах діяльності.

Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що інститути та інституції, які утворюють інституційне середовище в даний час не стабілізують суспільно-економічний розвиток. Інституційне середовище є суперечливим, оскільки його дія є деструктивною, яка призводить до зменшення високотехнологічного виробництва, повільного розвитку ринкової інфраструктури, поглибленні соціального і майнового розшарування суспільства. Тому, державі необхідно створити такий інституційний механізм, який забезпечить можливість збалансованого розвитку базових та нових інститутів, що підвищить стабільність економічної системи і створить необхідні передумови для підвищення ефективності державного впливу на макроекономічну динаміку

Література

1. Голян В. А. Трансформація інституціонального середовища на пострадянському просторі: деструктивні моменти та пріоритетні напрями / В. А. Голян // Економіка і держава. – 2009. – № 10. – С. 9–12.
2. Коваленко Ю. Зміст категорії «інституція» в інституційному... / Ю. Коваленко // Вісник ТНЕУ. – 2010. – № 4. – С. 19–31.

ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ВИЗНАЧНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*Л. І. Оппельд, к.е.н. кафедри міжнародної економіки,
Ю. О. Рида, студентка гр. 401ФМ
Полтавський національний технічний університет
імені Ю. Кондратюка, м. Полтава*

Вже досить давно економіки різних країн є частиною системи світового господарства. Очевидно, що чим активнішою є країна, чим більше в неї взаємозв'язків, тим вона успішніша й вище її добробут. Враховуючи те, що процес інтеграції є важливою характеристикою сучасної світової економіки, він дає змогу кожній країні більш раціонально використовувати ресурси, поліпшувати розподіл праці, поглиблювати всебічні зв'язки з іншими країнами. Виходячи з цього, виникає необхідність визначити інтеграційну сутність сучасної світової економіки.

Дослідженню особливостей інтеграційних процесів сучасного світового господарства приділяється значна увага, про що, зокрема, свідчить аналіз наукових публікацій. Різні аспекти даної проблеми розглянуті в роботах таких дослідників, як: Мохамед А. Е., Камінська Т. В., Небрат В. Г., Лук'яненко Д. Г. та ін. [1–4].

Метою є визначення сутності та особливостей сучасних інтеграційних процесів як визначного фактору розвитку національної економіки.

Під економічною інтеграцією необхідно розуміти процес створення глибоких і стійких взаємозв'язків між економічними суб'єктами для переміщення виробничих ресурсів, шляхом формування економічних об'єднань різних типів[3]. Економічна інтеграція має у своїй основі ряд об'єктивних факторів, серед яких найважливіше місце займають: інтернаціоналізація факторів виробництва, поглиблення міжнародного поділу праці, науково-технічний прогрес та капітал, що спрямовується за кордон у пошуках більш високої норми прибутку [4].

На міждержавному рівні інтеграція проходить шляхом формування регіональних економічних об'єднань держав й узгодження їхньої внутрішньої й зовнішньої економічної політики. Взаємодія й взаємне пристосування національних господарств проявляється, насамперед, у поступовому налагодженню умов товарообміну й переміщенню матеріальних, трудових, кадрових ресурсів між країнами.

Формами міжнародної економічної інтеграції виступають: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, політичний союз, міжнародні організації, угруповання, комплекси[1].

Передумовою розвитку інтеграційних блоків є міжнародна виробнича кооперація. Вона являє собою таку форму організації виробництва, при якій працівники різних країн спільно беруть участь у тому

самому виробничому процесі. У міру розвитку міжнародної кооперації формуються транснаціональні корпорації, що організують виробництво в міжнародному масштабі й регулюючий світовий ринок [2].

Результатом міжнародного поділу праці й міжнародної виробничої кооперації є інтернаціоналізація виробництва. Вона економічно вигідна, оскільки, по-перше, дозволяє найбільш ефективно використовувати ресурси різних країн, а по-друге, дає економію на масштабі, що важливо в сучасних умовах, оскільки високотехнологічне виробництво вимагає високих початкових інвестицій, які окупляться, тільки якщо виробництво буде великомасштабним, або буде високою ціна.

Таким чином, інтеграційна сутність світової економіки дозволяє кожній країні отримувати позитивні результати за рахунок підвищення ефективності її зовнішньоекономічної діяльності. В зв'язку з цим країни мають прагнути до створення інтеграційних блоків з вигідними для всіх учасників умовами.

Література

1. Камінська Т. В. Особливості міжнародної економічної інтеграції на сучасному етапі глобалізації / Т. В. Камінська// Науковий вісник Ужгородського університету. Спецвипуск 33. – У., 2011. – С. 122–126.
2. Лук'яненко Д. Г. Міжнародна економічна інтеграція / Д. Г. Лук'яненко : монографія. – К. : ВІПОЛ, 1996.
3. Мохамед А. Е. Інтеграційна сутність світової економіки / А. Е. Мохамед [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2010_2_2/Mochamed.pdf.
4. Небрат В. Г. Економічна безпека держави в умовах інтеграційних процесів / В. Г. Небрат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VDU_ekon/2010_2_1/tom1/294.pdf

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ

И. А. Пинчук, к.э.н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» м. Полтава

Исходя из понятия институциональных изменений как изменений описания одного или нескольких компонентов в правилах (институтах), на основании которых хозяйствующие субъекты принимают решения, а также исходя из осознания их важности как условий экономического развития и роста, предлагается уточнение существующей их классификации.

Детализация первого из выделяемых классификационных признаков институциональных изменений – локализации институционального изменения в системе институтов экономики – дает возможность создавать *общие классификации* и позволяет отнести к этой группе следующие разновидности институциональных изменений:

– в зависимости от области их реализации: институциональные изменения в экономике, политике, правовой сфере или в идеологии;

– в зависимости от уровня (масштаба) осуществления изменений: институциональные изменения национального или макроуровня (другие названия – крупномасштабные, глобальные, которые затрагивают базовые компоненты институциональной среды), локального или мезоуровня, индивидуального или микроуровня (так называемые малые институциональные изменения, происходящие на уровне институциональных соглашений);

– в зависимости от степени формализации: изменения в формальных институтах (могут происходить достаточно быстро, путем политических или юридических решений), изменения в неформальных институтах (намного меньше восприимчивы к сознательным человеческим усилиям).

Второй классификационный признак – характер влияния институционального изменения на поведение экономических агентов или экономическую систему – лежит в основе *функциональных, внешних классификаций* и позволяет выделить следующие разновидности институциональных изменений:

– в зависимости от влияния различных правил на хозяйственную деятельность: институциональные изменения, способствующие созданию стоимости; институциональные изменения, перераспределяющие создаваемую стоимость; институциональные изменения, препятствующие созданию стоимости;

– в зависимости от режима функционирования: бездействующие институциональные изменения (индивиды знают о новом правиле, но действуют иначе); спорадически действующие (индивиды ведут себя соответственно ему, либо поступают по-своему); систематически действующие (правило применяется всегда).

Третий признак классификации институциональных изменений – характер изменения института (по которым создаются *морфологические, или внутренние классификации*) позволяет создать группу из следующих видов институциональных изменений:

– в зависимости от происхождения изменений: спонтанные (происходят без чьего-либо предыдущего замысла и плана), целенаправленные (возникают и распространяются в соответствии с некоторым сознательно разработанным планом), смешанные (когда само новое

правило возникает незапланированно, а его распространение осуществляется сознательно и целенаправленно);

– в зависимости от содержания институциональных изменений различают возникновение новых правил (вместе с механизмами обеспечения их соблюдения); отмирание старых правил; изменение структуры трансакций в рамках существующего перечня правил для их участников;

– в зависимости от характера самих изменений: дискретные (радикальные изменения в формальных правилах, обычно происходят в результате завоеваний или революций), инкрементные (когда участники акта обмена пересматривают свои контрактные отношения с тем, чтобы получить некоторый потенциальный выигрыш от торговли, что происходит в виде постепенного изменения прежних формальных и неформальных ограничений);

– в зависимости от траектории изменения институтов различают плавные, постепенные, последовательные, непрерывные институциональные изменения (с траекториями, формируемыми инкрементными изменениями); ломаные, резкие, скачкообразные, прерывистые (их траектории содержат определённые «разрывы», скачки или «институциональные шоки», которые могут означать, что один институт окончил свое существование, а другой начинает выполнять его функции);

– в зависимости от этапа жизненного цикла различают возникающие институциональные изменения (для них характерен бездействующий режим функционирования), устанавливающиеся (характерен спорадический режим), массово используемые (характерен систематический режим), замещающиеся (характерен спорадический режим), исчезающие (характерен режим бездействия).

Таким образом, в совокупности эти группы позволяют более обобщенно, и в то же время, более подробно описать разнообразие институциональных изменений.

THE DIRECTIONS OF THE INCREASE OF THE LEVEL OF UKRAINE'S INNOVATION SAFETY

Yu. M. Popova, the senior teacher of international economy department, Zimina V. O. Poltava National Technical University named after Yu. Kondratyuk, Poltava city

In current conditions the securing of the Ukraine's economic safety acquires a particular urgency. The economic safety of the country is defined as the availability of sufficient possibilities for the securing of stable renewal of the industrial potential and manufacture, agriculture and

other branches, and also the opportunity of guarantee of such social objectives, as the stability of social consent, the presence of available and efficient system of the health protection, creating of reliable politico-military securities against external threats by the economic means [1].

The processes of guarantee of the economic safety are constantly in the center of scientific attention. Among the authors, whose works are devoted to mentioned questions, it should be named such researches, as I. F. Binko, V. J. Bogachev, V. M. Geyets, T. S. Klevanova, V. G. Tkachenko, O. I. Cherniak, V. T. Shlemko and others [1 – 4].

The purpose of the work is the elaboration of the directions of increase of the country's innovation safety level.

The category «economic safety» is defined by the high level of self-sufficiency of the economy, the economic independence, stability and strength of the economy, the ability to develop on the base of the innovation strategies [2]. The economic safety is a multi-component concept, within which the following types of safety can be distinguished: the energy, financial, investment, innovation, social and others, the complex research of which helps to determine the condition and dynamics of economic safety at whole. The observance of the country's economic safety depends on the condition of safety of each block [3].

Among the entire set of the tools of supporting and securing of the country's economic safety the financial policy should become the priority instrument. The concentration of financial resources in Ukrainian local budgets will allow the executive bodies of regions to have the financial base for the implementation of its authority in accordance with Constitution of Ukraine. Owing to the budget's functioning the cash funds are generated, that ensure the implementation of the objectives of general purpose and create the financial base for exercise of its functions by the authorities of different levels and form the basis for the securing of the country's economic safety [4].

The activation of innovation activity, including also the strengthening of the country's economic safety, – is one of the key problems of the current stage of the economic and society development. Country's innovation safety is determined by the ability of its scientifically innovation potential to generate the qualitative changes in the national economy.

To increase the level of country's economic safety, in our opinion, it would be expediently: at the state level to promote the cluster approach to economic and technological development of the country, motivating the creation of territorial-industrial complexes; to further the accelerating of the construction of corporate-cooperative framework of the national economy by the enhancing of the process of creating of industrial financial groups; to improve the corporate governance, primarily to resolve the issue of

protection of shareholders' rights, as the absence of the regulation of corporate relations, manifested by the use of shadow mechanisms in the struggle for control over the company, making deliberately unprofitable contracts, discourages the investors and, in turn, slows down the process of consolidation of corporate structures; to solve the issue of the security of intellectual property; to enter the actual into the practice, but not the declarative concessional taxation of the priority types of innovation activity under the Law of Ukraine «On innovation activity».

Literature

1. Губський В. В. Зовнішньоекономічна складова економічної безпеки України / В. В. Губський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.masters.donntu.edu.ua/fem/lutsenko/lib/shestopalow.htm>
2. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрями забезпечення : монографія / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. – К. : НІСД, 1997. – 144 с.
3. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / [Геєць В. М., Клебанова Т. С., Черняк О. І. та ін.]; за ред. В. М. Гейця. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
4. Экономическая безопасность Украины в условиях рыночных трансформационных процессов / под ред. В. Г. Ткаченко, В. И. Богачева. – Ровеньки-Луганск : «Наука», 2007. – 330 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ АМБІВАЛЕНТНОСТІ І ПАТЕРНАЛІЗМУ НА ПРОЦЕСИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВЛАДИ

В. В. Похилюк

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

Порівнюючи стани ринкової і командної економік, доцільно виходити з наступних методологічних передумов. Сутнісними універсальними параметрами рівноваги економічної системи можна вважати макросередовище господарювання суб'єктів і засобу впливу на них, відповідно до яких ухвалюються рішення і проводяться певні дії. Органічна сукупність якісних параметрів рівноваги визначає істотні принципи функціонування економічної системи. Засоби впливу на господарюючі суб'єкти додають економічній системі динамічності.

Ринкова економіка не потрапляє в кризовий стан до тих пір, поки довгострокова рівновага порушується лише локально, трохи і на короткий період часу. Іншими словами, якщо амплітуди коливань економічних важелів незначні, то загальна рівновага ринку не порушується. Але чим більше порушується рівновага протилежних сторін економіч-

ного важеля і діє лише одна його сторона тим помітніше порушується загальна рівновага.

Для того щоб уникнути надмірних коливань протилежних сторін економічних важелів, необхідно перш за все не втручатися в дію ринкового механізму і створювати умови для природної дії економічних важелів. Але якщо процес самостабілізації продовжується тривалий час, це може викликати стан матеріального і соціального дискомфорту. В цьому випадку влада країни змушена розробляти і впроваджувати соціальні програми.

Якщо ж здійснювати втручання в дію ринкового механізму. Інакше кажучи, штучно стимулювати дію економічних важелів політичними засобами. Застосування політичних стимулів означало б, що одна сторона дії економічного важеля активізується, тоді як друга обмежується. Завдяки таким діям амплітуда коливань зменшилася б і ситуація прийшла б до рівноваги. Дане втручання в ринковий механізм означало б його тимчасове доповнення державним економічним регулюванням, але не заміну одного іншим. На практиці штучне стимулювання природних економічних важелів політичними стимулами не завжди успішно з однієї причини: влада, як штучно створена політична інституція в принципі не здатна виконувати економічні функції так, щоб вони відповідали природній дії економічних важелів. Тому на практиці економічна політика влади нерідко буває помилковою, постійно змінюється, що і означає несумісність державного втручання і ринкового механізму (хоча влада постійно прагне наблизити свої політичні дії до економічних важелів).

Вплив на трансформацію економічних відносин здійснюється під впливом таких короткострокових і довгострокових дій владних структур, як зовнішнє регулювання економічного життя, переважання державної власності, ігнорування приватного інтересу, поширення соціалістичного патерналізму, сприяння амбівалентності і так далі. Інакше кажучи, істотна ознака такого макросередовища – економічне насильство. Дії владних структур спрямовані на посилення механізму насильства, хоча такі дії для економічних суб'єктів в умовах ринку неприйнятні.

Підтримка такого стану рівноваги достатньо тривалий час – це складне політичне завдання, яке вирішується виключно ідеологічними засобами.

Трансформація економічних систем означає, що рушиться стара і формується нова економічна система. Процеси руйнування і формування можуть бути як природними, так і штучними. Це означає, що зміна економічних систем є сукупністю природних і штучних процесів. Вона може здійснюватися двома шляхами: еволюційним, при яко-

му в процесі трансформації переважають природні економічні процеси, і революційним, коли в процесі трансформації переважають штучні політичні процеси. На привеликий жаль в Україні такий процес в останні десять років відбувається під впливом штучно створеного економічного середовища.

Штучний шлях означає переважання ролі влади у формуванні нової економічної системи. І в той же час шляхи розрізняються складом і активністю суб'єктів, що беруть участь в трансформаційних процесах. Якщо при революційному шляху активно діють політичні сили, владні структури, то еволюційному шляху властива активність економічних сил, підприємницьких структур.

Тривалість і зміст трансформації залежать від формування параметрів макросередовища нової економічної системи, початку дії нових сил на господарюючі суб'єкти, міри пристосування суб'єктів до нових умов господарювання і зміни способів їх мислення та функціонування. З теоретичної точки зору трансформація може продовжуватися достатньо довго, якщо переважатиме еволюційний шлях зміни економічних систем. Але його можна скоротити, якщо еволюційний шлях поєднуватиметься з революційним.

Вплив влади на трансформацію системи в окремих випадках може гальмувати цей процес. Так в період функціонування соціалістичної системи досить глибоко в суспільно політичні процеси проник патерналізм, який стримував ініціативу і відповідальність мас. З переходом до ринкової системи господарювання, патерналізм не лише відійшов від системи регулювання економіки, а навпаки посилив свій вплив, через систему пільг та утриманства. Оскільки патерналізм сам по собі виступає, як система економічних відносин, яка з одного боку сприяє соціальному захисту населення, а з іншого стримує діяльність і ініціативу робочої сили то він в умовах трансформації повинен зменшувати свій вплив.

Отже трансформація економік постсоціалістичних країн повинна здійснюватися відповідно до світового досвіду, а також з урахуванням національних особливостей. При цьому повинні бути узяті на озброєння сучасні тенденції соціально-економічного, науково-технічного, інформаційного розвитку національних економічних систем, а також тенденції розвитку світової економіки в цілому в умовах кризи.

У економічній літературі багато аспектів трансформації економічних систем трактуються по-різному. Це різноманіття точок зору обумовлене складністю і багатогранністю здійснення трансформації. Але найважливішою причиною є відмінність методологічних підходів до дослідження проблеми і вивчення структури трансформованого об'єкта. Найбільш визнаним є системний підхід до дослідження транс-

формації економічних систем в контексті теорії економічного розвитку Й. Шумпетера. Цей підхід відрізняється рядом загальних переваг, перш за все, він припускає розгляд об'єкта трансформації як системного утворення, а не як суммативного цілого або простої сукупності різних елементів, позбавлених єдності. Системний підхід дозволяє уникнути статичності в дослідженні трансформації економічних систем, однобічності її трактування.

Трансформаційні процеси не виключають перерв у вигляді економічних криз, які несуть в собі силу руйнування. Циклічні спади постійно супроводжують капіталістичний розвиток. У цих перебоях – досить могутніх спадах і ще могутніших підйомах – закладений головний механізм економічного зростання. Розвиток виступає одночасно як іманентна властивість системних змін і як показник якості останніх, будучи системообразуючим ядром.

З розвитком і підвищенням рівня зрілості економічної системи збільшується різноманіття чинників дії на її зміни. Прискорення науково-технічного прогресу, зростання значущості іновативності економіки у все більшій мірі впливають на трансформацію економічної системи, прискорюючи її здійснення і визначаючи широту обхвату і глибину проникнення трансформаційних процесів.

Трансформація припускає зміну компонентів, параметрів, пропорцій, зв'язків економічної системи, які, накопичуючись, обумовлюють перехід її в новий якісний стан. Трансформація – це не просто перехід до нової системи, актуалізація закладених в ній потенцій, зміна станів, форм функціонування. Завдяки трансформації система виходить на інший рівень функціонування, раніше недоступний і неможливий для неї, змінюючи при цьому свою організацію.

З погляду системного підходу трансформація є процесом зміни, способом розвитку системи, який веде або до зміцнення, або до ослаблення системних властивостей. Отже, системні критерії трансформації не можуть бути зведені до якихось показників, що характеризують її зміну, а це значить, що трансформація не може вписатися в логіку її просторово-часової організації.

Література

1. Глобализация мирового хозяйства и национальные интересы России ; под ред. В. П. Колесова. (Экономический факультет МГУ им. М. В. Ломоносова). – М. : ТЕИС, 2002.
2. Л. Зевин. Национальные экономические системы в глобальных процессах // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – № 11.

3. Бородянський В. В. Трансформація соціально-економічної системи і економічна безпека України / В. В. Бородянський // Зб. праць вчених Інституту світової економіки міжнародних відносин НАН України. – К. : Інститут світової економіки міжнародних відносин НАН України, 1998. – Вип. 19. – С. 32–35.
4. Клаус фон Байме. Теория трансформации – новая междисциплинарная отрасль знания / Байме Клаус фон // Государство и право. – 1994. – № 7. – С. 148–159.

ІННОВАЦІЙНІ ТА ІНВЕСТИЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ СВІТОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Р. В. Похилюк

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» м. Полтава

Протягом другого десятиліття ХХІ століття, коли залежність нашої країни від імпорту, коливання курсу іноземних валют, рішень міжнародних спекулянтів перевищила критичні показники стало зрозуміло, що Україна знаходиться в процесі глобалізації. Це якісно нове явище світового розвитку експерти Міжнародного Валютного Фонду визначають його як зростаючу економічну взаємозалежність країн всього світу, в результаті збільшення обсягу і різноманітності трансграничних трансакцій товарів і послуг і міжнародних потоків капіталу, а також завдяки швидкій і широкій дифузії технологій. Зміну стереотипів розподілу і перерозподілу ресурсів, що домінували в останнє десятиліття, ставить питання про значущість для України процесів, пов'язаних з виникненням і оформленням глобалізованого світу, його нової якості планетарного соціально-економічного і політичного розвитку. З одного боку, процес формування цього світу йде паралельно з процесами, що відбуваються в Україні. З іншого, – що відбувається в нашій країні – не що інше, як елемент того, що відбувається в світі, отже, і процесу становлення нового глобалізованого світу.

Варто виділити дин з парадоксів глобалізації економіки, який виявився в тому, що при посиленні взаємозалежності національних господарств відтворюється фундаментальна асиметрія між країнами за рівнем їх фінансової інтеграції, доступу до використання інвестиційних ресурсів світового ринку.

У сучасних умовах інвестиційний капітал переміщується відповідно до принципу господарської доцільності і концентрується в регіонах, де можна досягти найбільшої ефективності. Притік іноземних інвестицій стає одним з ключових критеріїв статусу країни, успішності її включення в глобальну економіку. За допомогою залучення інве-

стиційного капіталу активніше здійснюються структурні зрушення, направлені на розвиток нової господарської спеціалізації і завоювання маркетингової ніші. Все ширше використовуються фінансові інструменти, що сприяють інвестуванню масштабних засобів в нові технології, зростанню мобільності капіталу, управління ризиками.

Кожна з розвинених країн використовувала свій досвід розвитку суспільства, ґрунтувалася на єдності продуктивних сил і виробничих відносин. Ці країни величезного вільного капіталу були і залишаються пов'язаними суспільним поділом праці, ринковими відносинами, стійкими товарними і фінансовими потоками, що сформувалися, успішно вирішують завдання інвестування, підтримки безперервності відтворення капіталу, кредитування товарно-грошових відносин, зародження і розвитку спекулятивного капіталу і так далі.

Встановивши свої ціни на українську продукцію і продиктувавши «правила гри», світовий ринок, почав швидко викачувати національні багатства України для своїх потреб.

Для підприємців необхідно знати, в якій ситуації знаходиться той ринок, на який він збирається виходити зі своєю майбутньою продукцією або послугами. Вимоги ринку необхідно вивчити дуже ретельно і скрупульозно, постійно пам'ятати, що при проведенні аналізу ринку дрібниць не буває. Адже ніша ринку, в умовах співпраці України в рамках СОТ, може бути негайно зайнята іноземним інвестором. [1].

Сьогодні через своє відставання Україна лише в обмеженому масштабі впливає на формування нового світу. По суті, він формується як світ корпоративного капіталу в значній мірі через слабкість України і виключення її з цього процесу. Брати участь в ньому як активна сторона наша країна поки що не може, тому що у неї немає своїх повноцінних аналогів міжнародних корпорацій. Більш того, існуючі транснаціональні корпорації Заходу всіляко перешкоджають їх зародженню. У свою чергу обмеження можливостей впливу України на світові процеси означає, що українські інтереси дуже мало враховуються при закладці основ нового глобального суспільства. Отже Україні залишається тільки роль об'єкту трансформації. Україна через наявність власних природних ресурсів, організації виробництва і суспільства до недавнього часу не відчувала необхідності адаптуватися до змін, що відбуваються зовні, і не поспішала з ними усередині. Створення нового глобального місця існування фінансово-ідеологічних груп руйнує старе середовище України. Якщо Україна залишається усередині цієї системи, її шанси на рівноправну участь в міжнародних процесах виглядають туманними.

Останнім часом з'являється все більше робіт, присвячених розробці питань великого капіталу, сформованого на базі злиття капіталів. Разом з тим, на жаль, до цих пір не повною мірою розкрита суть великого капіталу, який саме зараз стрімко стимулює злиття капіталів і таке ж швидке їх розукрупнення. На нашу думку, головною рушійною силою цього процесу є вплив на розвиток відтворення економічних систем, динаміки продуктивних сил. Серед даних найважливіших категорій існує один дуже важливий чинник, суспільна комбінація виробництва, що виявляється як єдність спеціалізації і інтеграції, концентрації і деконцентрації виробництва, Недолік інвестиційних засобів, відсутність можливості купити на зовнішньому ринку нову і новітню техніку, технологію і ін. створюють необхідність використовувати таку форму корпоративного об'єднання, як холдинг.[2].

Пошук виходу з цієї ситуації – основне завдання, що стоїть перед Україною на даному етапі, а це вимагає усвідомлення національних інтересів, цілей і пріоритетів; послаблення жорсткої залежності від несприятливих зовнішніх чинників; зведення до мінімуму нееквівалентного обміну і відтоку ресурсів з країни; відмова від nereабілітуючих себе фальшивих цілей і ідеологічних гасел; використання наявних ресурсів на благо суспільства, не у вузько корисливих цілях корумпованих правлячих еліт.

На підставі вище викладеного, ми вважаємо, що пріоритетним напрямом в розвитку економіки України є її інноваційна та інвестиційна модернізація. Інноваційна технологія базуватиметься па формуванні інтегрованих науково-інноваційних систем і забезпечить якісне перетворення продуктивних сил, різке зростання продуктивності праці.

Література

1. Велесько Е. И. Инвестиционное проектирование : учеб. пособие / Е. И. Велесько, А. А. Илюкович. – Минск : БГЭУ, 2003.
2. Ковалев В. В. Методы оценки инвестиционных проектов / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2000.
3. В Києві будуть реалізовані інвестпроекти на суму понад 30 млрд грн. – Режим доступу : <http://www.ukrproject.gov.ua/node?page=1> Назва з титулу екрану.
4. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент : учебник для вузов. 5-е изд. / Р. А. Фатхутдинов. – М, С.Пб. : Питер, 2005. – с. 615.

ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ З ПОЗИЦІЇ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ

С. В. Простотіна, к.е.н., доцент,

Н. Б. Зюкова, к.е.н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

Дослідження теоретико-методологічних засад аналізу диференціації доходів населення в системі регіональної політики показало, що процеси трансформації які визначають особливості сучасного розвитку економіки України та її регіонів, обумовлюють необхідність вирішення нових теоретичних та практичних завдань соціально-економічного розвитку із залученням аналізу диференціації доходів населення та удосконаленням регулятивних важелів управління для забезпечення стабільного розвитку і економічного зростання регіонів. Тому важливим є визначення основного призначення регуляторних процесів – забезпечення регулярності та векторності управлінських дій влади та господарських керівників з метою досягнення прогресивних результатів у соціально-економічному розвитку в регіонах країни.

Останнім часом все більше уваги приділяється управлінню на місцях. Здійснення ефективного управління процесами соціально-економічного розвитку на території регіону вимагає формування таких пропорцій, які якнайповніше відповідають потребам його продуктивного функціонування. А це можливо за умови наявності питомої ваги середнього класу в системі соціальної стратифікації.

Для досягнення цієї мети доцільно запровадити у регіоні систему моніторингу з використанням певних індикаторів. Одним з них є диференціація доходів населення.

Стратифікаційні процеси, тобто розшарування населення за рівнем доходів, останнім часом набули в регіонах України аномальних диспропорцій. Посилення доходної диференціації гальмує розвиток економіки, тому що трудовий потенціал не має мотиваційних інтересів до продуктивної праці. Одна з причин виникнення надмірної доходної диференціації – відсутність своєчасного оперативного та поточного контролю за стратифікаційними процесами. Проведення цього контролю потребує інноваційних методів обробки статистичної інформації про доходи населення.

Дослідження показало, що доходи населення грають важливу роль в процесі суспільного і індивідуального відтворення. Тому ця категорія з давніх часів вивчається різними економічними школами і кожна з них мала свої уявлення про природу доходів.

Інститут доходів в сучасній економіці регіонів України, стає ключовим об'єктом дослідження при вивченні процесів соціально-економічного розвитку.

В форматі нової концепції економічного розвитку, вважається, що регіон має тенденції до покращення соціально-економічного становища та соціально-економічного розвитку, якщо: знижується бідність, безробіття, покращується показник нерівномірності розподілу доходів серед населення регіону.

Дуже актуальною на даний час є проблема вимірювання доходної диференціації населення регіону. Існуючі технології оцінки нерівномірності розподілу доходів населення морально застаріли. Переважно це є технології доходної статистики, які потребують оновлення та суттєвої переробки. В цілому, еволюція методів оцінки диференціації доходів в науці представлена дуже широко. Вони ретельно досліджуються та удосконалюються. Велику заслугу в дослідженнях наукових підходів оцінки стратифікаційної доходної диференціації населення мають Інститут демографії і соціальних досліджень НАН України та Інститут економіко-правових досліджень НАН України.

Слабким місцем задіяних на практиці методів контролю та оцінки ступеня нерівності розподілу доходів населення є їхня статистична природа. Ці методології, як правило, є запозиченими у розвинутих країн світу. Будучи використаними в практиці вітчизняних досліджень, вони дають дуже високу ступень погрішності в зв'язку з тим, що не є адекватними до вимог теперішнього часу та специфіки олігархічної стратифікації України.

Регіоналістика потребує впровадження нових теоретико-методологічних підходів для аналізу диференціації доходів населення, які б мали економічну, а не статистичну базу дослідження доходів населення, сформовану на даних податкової звітності та персональної ідентифікації отримувачів доходів.

ОБМЕН ФАКТОРАМИ ПРОИЗВОДСТВА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ СО СТРАНАМИ СНГ

Я. С. Рудаковский

Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации, г. Гомель

Интерес к данной теме особенно возрос в последние годы. Это связано с тем: во-первых, истёк двадцатилетний рубеж, после распада СССР, а, следовательно, и с образования Содружества Независимых Государств. Таким образом, возникает интерес, проанализировать те результаты, которых добились страны бывшего СССР в преобразова-

нии экономики к рыночным отношениям, а так же удалось ли эти странам максимально близко сохранить хозяйственные связи, некогда существовавшие в единой экономической системе. Во-вторых, в связи с событиями последних лет: образование ведущими странами СНГ Таможенного союза (Беларусь, Казахстан, Россия), в рамках которого предполагается образования единого экономического пространства. Образование Таможенного союза может стать следующим совместным шагом в преобразовании экономик этих стран к рыночным отношениям, а так же способствовать увеличению товарооборота между этими странами и этих стран с остальным миром.

Развитие двусторонних отношений со странами СНГ является одним из основных внешнеполитических и внешнеэкономических паритетов Республики Беларусь. Это обусловлено историческими, экономическими, политическими и культурными факторами. Одними из важнейших сфер сотрудничества Беларуси является обмен факторами производства и торгово-экономическое взаимодействие.

Обмен факторами производства предполагает движение трудовых ресурсов, капитала, техники и технологий и др.

Под движением трудовых ресурсов подразумевается миграция рабочей силы. В Республики Беларусь основная часть населения, выезжающего за пределы страны с целью заработка, мигрирует в Российскую Федерацию. Преимущественно это строители, а также лица, имеющие профессионально-техническое образование и высшее техническое образование. В Республику Беларусь приезжают, по большей части, строительные и ремонтные бригады, а так же лица, осуществляющие торговлю. Наибольшая доля трудовых ресурсов поступает в Беларусь из Украины, Армении и России.

Движение капитала осуществляется в виде образования филиалов и дочерних предприятий за границей, организация совместных предприятий, предоставление кредитов и инвестиций (прямых и портфельных). Республика Беларусь имеет ряд сборочных и производственных предприятий на территории стран СНГ и за их пределами: производство МАЗа, тракторов «Беларусь», «БЕЛАЗ» и др. Что касается предоставления инвестиций, то основным инвестором Беларуси является Россия. Российская Федерация направляет огромные средства в инвестиционные проекты Беларуси. Одним из последних проектов является приобретение «Газпромом» 12,5% акций «Белтрансгаза». В результате этой сделки доля российского газового монополиста в акционерном капитале «Белтрансгаза» увеличится до 50%.

Одним из инструментов, способствующих обмену факторами производства, является осуществление внешней торговли.

На протяжении 70 лет существования Советского Союза, Республика Беларусь была его сборочным цехом, т.е. на территории нашей страны располагались основные производственно-технические фонды, необходимые для сбора продукции, предназначенной преимущественно для экспорта. Таким образом, после распада Советского Союза большая часть этих фондов осталась в стране, что стало основой для формирования собственного промышленного сектора, продукция которого ориентирована на экспорт.

Белорусская экономика ориентирована на экспорт и зависит от импорта. Основой экспорта Беларуси являются нефтепродукты, трактора, большегрузные автомобили, минеральные удобрения и др. Республика Беларусь импортирует углеводородное сырьё, природный и сжиженный газы, электроэнергию, сырьё, материалы и комплектующие (металлы и изделия из них), сырьё для химических производств, части машин, оборудования и транспортных средств.

Ключевым партнёром Беларуси являются Российская Федерация, а так же Украина, Казахстан, Азербайджан, Туркменистан и Молдова, на долю которых приходится более 92 % белорусского экспорта в регионе СНГ (без учета России).

Основным торговым партнёром Беларуси является Российская Федерация. На долю России пришлось 47,3 % всего объёма белорусской внешней торговли и 40 % белорусского экспорта. Основные экспортируемые товары в Российскую Федерацию трактора, минеральные удобрения, сельскохозяйственная продукция, пищевые продукты. Наибольшая доля экспорта в Россию обусловлена культурно-историческими особенностями, территориальной близостью, отсутствием таможенных барьеров, а также тем, что часть белорусской продукции не соответствует стандартам мирового уровня (поэтому путь в развитые страны этой продукции закрыт), а России стандарты меньше. Особым спросом у населения России пользуется продукция пищевой промышленности Беларуси за свои качественные и вкусовые свойства. Таким образом, белорусская продукция в Российской Федерации имеет своего покупателя и свою нишу.

На долю импорта из России приходится более 60 % от общего импорта. В частности, от поставок нефти и нефтепродуктов, природного газа, сырьё для металлургии и др. Российская федерация поставляет углеводородное сырьё в Республику Беларусь по ценам ниже мировых.

Вторым ключевым партнёром Беларуси является Украина, которая заняла 2-ое место в объёме товарооборота. Так же Беларусь активно торгует с Молдавией, Туркменистаном, Таджикистаном, Казахстаном и др. Так же следует отметить, что Беларусь имеет отрицательное

сальдо внешней торговли со странами СНГ, т.е. импортирует товаров больше, чем экспортирует. Что отрицательно сказывается на экономике Беларуси.

Республика Беларусь ищет всевозможные пути решения этой проблемы: повышение конкурентоспособности белорусских товаров, увеличение объемов поставок и расширение структуры экспорта, расширение торговых партнёров, проведение импортозамещающей политики, а также вступление в различные интеграционные объединения.

Так 1 января 2010 года Беларусь, Россия, Казахстан образовали Таможенный союз, предполагающий вынос внутренних границ на внешние, единый таможенный тариф и др. Считается, что образования таможенного союза будет способствовать увеличению товарооборота между странами-членами, а так же более интенсивному обмену факторами производства.

Таким образом, обмен факторами производства Республики Беларусь со странами СНГ является приоритетным направлением внешнеэкономической деятельности. Республика Беларусь стремится расширить структуру экспортируемых товаров и увеличить их объём, улучшить качество создаваемой продукции для повышения конкурентоспособности, а так же всячески содействует созданию более тесной интеграции. Тем не менее, физический объём взаимной торговли между странами-членами увеличивается, но её доля уменьшается. Что является серьёзной проблемой, которая может быть решена в рамках образования единого таможенного пространства и активизации обмена факторов производства.

Литература

1. Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения : учебник / Е. Ф. Авдокушин. – Москва, 1999.
2. Дадалко В. А. Мировая экономика : учебник / В. А. Дадалко. – Минск, 2001.
3. Андрианов В. Актуальные проблемы и перспективы торгово-экономического сотрудничества России со странами СНГ / В. Андрианов // Общество и экономика. – 2003. – № 4.
4. Арцишевский Л. Экономическая интеграция стран СНГ: проблемы и решения / Л. Арцишевский, Н. Промский // Экономист. – 2001. – № 9.
5. Зиядуллаев Н. Ж. Современная экономическая ситуация в СНГ / Н. Ж. Зиядуллаев // Экономист, № 1, 2004. – М. : «Медиа-Пресса».

МЕРЫ, ПРИНЯТЫЕ ПРАВИТЕЛЬСТВОМ В ПРОТИВОСТОЯНИИ МИРОВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА КАЗАХСТАНА

А. Ж. Сарбалакова
*ст. преподаватель
КГУ им. Коркыт Ата*

Финансовый кризис 2008 года начался в Америке. Как объяснил президент Республики Казахстан Назарбаев Н. А. на встрече с руководителями четырех телекомпаний, как ТРК «Казахстан», агентство «Хабар», «КТК» и «Астана ТВ»: «Дело в том, что от состояния американской экономики, занимающий в общемировом ВВП порядка двадцати процентов, действительно зависит ситуация на планете. Объем экспорта США находится на втором месте после соответствующего показателя еврозоны. При этом анализ показывает цикличность кризисных экономических явлений в Соединенных Штатах».

В целях выполнения антикризисных программ в реализации стабилизационного плана в экономику Казахстана государством будет инвестировано порядка 2,2 триллиона тенге или около 20 процентов ВВП. Около 480 миллиардов тенге пойдет на стабилизацию финансового сектора, что позволит обеспечить ликвидность финансовых учреждений. Все это осуществляется путем создания стрессовых активов, в задачи которого входит улучшение кредитных портфелей отечественных банков за счет выкупа сомнительных активов в результате последующего управления ими. Создан новый Фонд национального благосостояния «СамрукКазына» – основной оператор финансовыми средствами, выделенными на реализацию мер по антикризисной программе. По антикризисной программе стабилизации финансового сектора «СамрукКазына» закупает 25 процентов акций банков второго уровня. При этом государство не вмешивается в руководство банков, а считается акционером. Банковские акционеры в течение 5 лет могут выкупить обратно купленные акции государством. Четырем банкам, как «Альянс банк», «Казкоммерцбанк», «Народный банк» и «АТФ банк» выделяется 1 миллиард американских долларов для кредитования малого и среднего бизнеса на производство, переработку и торговлю.

Государство постоянно оказывает помощь предприятиям малого и среднего бизнеса. Свидетельством является то, что в прошлом 2008 году выделено 121 миллиард тенге, которые были использованы на финансирование 521 проекта. Для поддержки этой сферы в антикризисной программе предусмотрено выделение дополнительно 121 миллиарда тенге или 1,1 миллиард американских долларов.

В стабилизационном плане особое место занимает поддержка малого и среднего бизнеса. Государство будет дальше продолжать поддерживать финансами развитие малого и среднего бизнеса. Выдача по кредитной программе малому и среднему бизнесу осуществляется банками второго уровня, и они являются операторами. При этом один финансовый проект имеет лимит в размере от 3 до 5 миллиона американских долларов.

Несмотря на последствия экономического кризиса и возникшие временные экономические трудности, для Правительства остается приоритетным – развитие социальной сферы и поддержка социально уязвимых слоев населения. Примером является то, что расходы на выплату пенсией и пособий возрастут с 555 миллиардов тенге в 2008 году до почти одного триллиона тенге в 2011 году. В ближайшие три года средняя пенсия и зарплата бюджетников вырастут почти в 2 раза.

Еще одна особенность антикризисной программы Казахстана, то что она была принята и исполняется во всех направлениях, тогда как в большинстве странах мира до сих пор не приняты антикризисные программы. В этих условиях Казахстан оказался смелее и дальновиднее остальных. При этом казахские власти решились на концептуально новый путь развития, не связанный с американским долларом, а рассчитанный на собственные ресурсы. Кроме того, в Казахстане располагаются большие объекты международных резервов, которые достаточны для преодоления последствий кризиса, свидетельством является то, что в стране низкий государственный долг, низкий дефицит бюджета на уровне 2,1 процента от ВВП текущего года. Это резерв казахстанской экономики и необходимый запас прочности.

Антикризисный план включает в себе много новых инструментов и в глобальном плане мировой системы безопасности, проходит в настоящее время большое испытание. При этом более весомую роль стала играть организация объединенных наций и прежде всего в войне и мире, в выработке единых принципов по разрешению конфликтных ситуаций мирным путем. Казахстан вносит в дело мира свой вклад, связанный в частности с деятельностью инициированной страной совещания по взаимодействию и мерам доверия в Азии, проведением съездов лидеров, мировых и традиционных религий.

В выполнении антикризисной программы республики Казахстан немалое значение имеет развитие человеческого капитала как одного из факторов повышения конкурентоспособности страны. В этих условиях особо приоритетное внимание уделяется повышению образования и улучшению системы здравоохранения. Для этого предусмотрена программа строительства 100 школ, 100 больниц. Срок начала строительства 2010 и 2011 годы переносятся на 2009 год, для того чтобы

создать возможность обеспечения работой с целью не допущения безработицы.

Власть вносит предложение финансирование на душу населения, в целях равного выделения средств на образование и здравоохранение. В 2011 году государство выделило средства на образование и здравоохранение на 60 процентов больше по сравнению с 2009 годом. Одновременно в расходной части общего бюджета растет одно третьим.

Государство обеспечило новую модель Государственной службы. Это программа планируется завершить к концу 2008 года. Глава государства в прошлогоднем послании к народу указал «Новая кадровая политика должна стать одним из элементов административной программы». Человеческий фактор в настоящее время становится главным элементом в развитии общества. Государственная служба разделяется на две системы на политическую и административную. Где оплатой будет результат работы. Тем самым поднимается материальная заинтересованность.

Таким образом, Казахстан, принимая антикризисную программу показал себя дальновиднее остальных и рассчитывает на собственные ресурсы. Антикризисный план Казахстана включает в себе много новых инструментов, как концентрация госхолдингов, создание национальных фондов, фонда стрессовых активов, стабилизация финансового сектора, решение проблем на рынке недвижимости, поддержка малого и среднего бизнеса, стимулирование агропромышленного комплекса, реализация инновационных, индустриальных и инфраструктурных проектов, необходимые налоговые изменения, пересмотр бюджета, использование внутренних резервов. Все это способствует, безусловно, выполнению антикризисной программы.

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ВАЖІЛЬ АНТИКРИЗОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*М. П. Соловей, здобувач ПУЕТ,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

У системі антикризового регулювання національної економіки особливе місце посідає фіскальна політика держави. Бюджетно-податкове регулювання ринкової економіки включає в себе три головних аспекти: макроекономічний, інституціональний та фіскальний аспект. Вони тісно взаємопов'язані і утворюють певну систему дій, організацій і інститутів, що активно впливають на перебіг соціально-економічних процесів в національній економіці, зокрема, є важелями антикризового регулювання.

Макроекономічний аспект бюджетно-податкового регулювання передбачає певні важелі впливу на сукупний попит і сукупну пропозицію. До макроекономічного аспекту також слід віднести проведення засобами бюджетно-податкового регулювання соціальної, структурної та інноваційно-інвестиційної політики держави. Інституціональний аспект включає в себе наявність певної системи та інститутів оподаткування, а також структурну організацію фіскально-економічної системи. Фіскальний аспект бюджетно-податкової політики спрямований на забезпечення стабільності і достатності доходів бюджету для задоволення наявних потреб держави. Він орієнтований на оподаткування всіх видів доходів і майна господарюючих суб'єктів, сплачуваність податків, протидію тіншовій економіці.

Ефективна бюджетно-податкова політика можлива лише за умови розбудови всіх її складових. Основною проблемою структурної побудови бюджетно-податкової системи є установлення оптимального співвідношення між рівнями державних фінансів. З одного боку, рівень загальнодержавної централізації має бути таким, щоб надійно забезпечувати загальнонаціональні інтереси. З другого боку, рівень загальнодержавної централізації не має підривати фінансову базу регіонів. Місцеві органи влади і управління потребують достатньо фінансових стимулів для ефективної діяльності.

Головна проблема макроекономічної стабілізації полягає, по-перше, у виборі найоптимальніших форм і методів бюджетно-податкового впливу на перехідну економіку, а, по-друге, у знаходженні оптимального поєднання важелів бюджетно-податкової і кредитно-грошової політики. Обидві складові цієї проблеми ускладнюються тим, що пострадянські держави, в тому числі й Україна, переходять від моделі закритої до моделі відкритої економіки. Це накладає суттєві обмеження на можливі варіанти макроекономічного регулювання перехідної економіки в період її стабілізації. Модель малої відкритої економіки передбачає, що бюджетно-податкове регулювання є ефективним лише за умови фіксованого валютного курсу. Тому логіка трансформаційного процесу примушує обирати саме цей варіант валютного курсоутворення, оскільки саме активна бюджетно-податкова політика є головним рушійним важелем позитивних соціально-економічних змін на даному етапі транзитивних перетворень. При цьому вона має бути підтримана системними процесами інституціональних реформ, що передбачає активні дії державної влади в цьому напрямку.

Саме фіскальний та інституціональний аспекти бюджетно-податкового регулювання транзитивних економічних систем мають визначальне значення для успішного перебігу трансформаційних перетворень. Несистемність і невизначеність в розбудові податкової системи і

методах стягнення податків, розмежуванні доходної та видаткової бази між центром та регіонами створюють ситуацію, коли макроекономічний аспект бюджетно-податкового регулювання стає неефективним. Регіональні виробничо-господарські комплекси як самостійні відтворювальні системи недоотримують фінансові ресурси, необхідні для розширеного відтворення. Надмірний податковий тиск стримує розвиток підприємництва і збільшує масштаби тіншової економічної діяльності.

Побудова податкової системи, яка забезпечила б створення сприятливого податкового клімату в Україні та обумовила ефективне бюджетно-податкове антикризове регулювання економіки неможлива без впровадження цілого комплексу заходів, які б докорінно змінили сам підхід до стягнення податків як необхідного атрибуту держави. До них, зокрема, слід віднести: спрощення податкового законодавства; спрощення механізму їх стягнення, насамперед для фізичних осіб; зменшення обсягів податкової звітності; досягнення стабільності податкового законодавства; забезпечення гнучкості податкової системи, її пристосованості до зовнішньої і внутрішньої економічної кон'юнктури; зведення до мінімуму негативного впливу на доходну частину бюджету країни тіншового бізнесу; удосконалення структури податкової служби та системи стягнення податків.

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ І КОНКУРЕНТНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ВИСОКОГО ДИНАМІЗМУ РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Л. В. Тітенко, аспірант

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Управління ресурсним розвитком кооперативних організацій в умовах ринкової економіки являється складовою частиною більш загальної задачі, притаманної будь-якій економічній організації, а саме – забезпечення високих показників її господарсько-фінансової діяльності і конкурентоспроможності. Така задача має системний характер і в сучасних умовах може бути досягнута лише шляхом постановки і реалізації певних стратегічних цілей та тактичних завдань, що і дозволяє забезпечити бажаний економічний результат.

На даний момент методологічне обґрунтування стратегії управління розвитком ресурсів кооперативних організацій практично перебуває у зародковому стані. І головна трудність у його розробці, на наш погляд, полягає в особливому характері їх функціонування та успадкованих від радянських часів інституційних пережитках й організацій-

них стерео-типах, коли діяльність організацій будувалась лише на однонаправленому відношенні, без орієнтації цілого на потреби учасників. Нині ж управлінські відносини в кооперативному секторі вітчизняної економіки реалізуються на фоні таких умов, як свобода вибору діяльності, різноманіття форм власності, розвиток конкуренції тощо. У зв'язку з цим, систему управління ресурсами кооперативних спілок доцільно розвивати виходячи з її загальної конкурентної стратегії, враховуючи цілі та інтереси широкого кола учасників.

Під цілями зазвичай розуміють якісні та кількісні характеристики функціонування організації, на досягнення яких вона орієнтує свою діяльність [1, с. 44–47]. Стратегічні цілі мають ряд функціональних особливостей, які роблять їх визначальними змінними організації як соціально-економічної системи. По-перше, цілі – це суб'єктивне відображення об'єктивної суті організації, її функцій у суспільстві. Вони визначають її зв'язок із зовнішнім середовищем і як такі характеризують природу організації, склад її компонентів і характер відносин між ними. По-друге, цілі – це мотиви і стимули для кожної групи елементів, які складають організацію як систему. Організаційні, економічні, технічні та інші цілі не абстрактні, вони також відображають окремі інтереси, які співпадають з інтересами одних груп і конфліктують з інтересами інших. По-третє, цілі – це основа побудови критеріїв оцінки діяльності організації, виникнення проблем і прийняття рішень, а також формування організаційних структур та процесів.

Існує два основних науково-практичних підходи щодо формування стратегічних цілей економічної організації:

– по-перше, моністичний (одноцільовий) підхід, який передбачає постановку перед організацією однієї основної цілі;

– по-друге, плюралістичний (багатоцільовий) підхід, який передбачає наявність в організації кількох цілей її діяльності на ринку.

Плюралістичний підхід до визначення стратегічних задач діяльності є більш доцільним. Він дозволяє орієнтувати організацію, її менеджмент на удосконалення різноманітних сторін та характеристик діяльності спілки, розробляти та проводити в життя декілька стратегій її розвитку, підвищує гнучкість й адаптованість розроблених стратегій. При цій плюралістичний підхід до формування стратегічних цілей організації не знімає актуальності питання про головну мету її функціонування.

Розробку конкурентної стратегії спілок доцільно проводити на перетині положень двох найсучасніших підходів до виявлення конкурентних переваг організації, започаткованих у 80-х роках ХХ століття – ринкового та ресурсного [2; 3].

Хоча ринковий і ресурсний підходи істотно відрізняються трактуванням набору конкурентних переваг організації, використовуваними методами і засобами формування її конкурентної стратегії, симбіоз їх положень на практиці спроможний забезпечити формування гнучкої й високоефективної системи управління, вказати на сучасний стратегічний горизонт розвитку спілки та сприяти одержанню нею найкращих результатів.

Література

1. Мазаракі А. А. Економіка торговельного підприємства : [підручник] / А. А. Мазаракі, Н. М. Ушакова, Л. О. Лігоненко. – К. : Хрещатик, 1999. – 800 с.
2. Осадник В. Значение интеграции рыночного и ресурсного подходов для стратегического управления предприятием / В. Осадник // Проблемы теории и практики управления. – 2001. – № 4. – С. 80–86.
3. Роли Э. Управление как фактор стратегического успеха / Э. Роли // Проблемы теории и практики управления. – 1995. – № 6. – С. 102–107.

ДЕРЖАВА ЯК РЕГУЛЯТОР РОЗВИТКУ АКЦІОНЕРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В. О. Шаповалов, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» м. Полтава

В умовах поглиблення процесів глобалізації особливої актуальності набуває проблема підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Її вирішення лежить на шляху активізації інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. Важливу роль в цьому процесі відіграє акціонерний сектор. Економічне зростання національної економіки безпосередньо залежить від стану акціонерного сектора в цілому і діяльності його суб'єктів, оскільки саме він здатний швидко концентрувати фінансові ресурси, що необхідні для удосконалення структури виробництва та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Незважаючи на певні позитивні зміни, підприємства акціонерного сектора України переважно перебувають в критичному стані. Свідченням того є низький рівень конкурентоспроможності продукції, спрацьованість та технічна застарілість основного капіталу, значна кількість збиткових акціонерних товариств. Наявне макросередовище та нормативно-правова база, недовірливість внутрішніх інструментів корпоративного управління, нерозвиненість фондового ринку недостатньо сприяють нагромадженню акціонерного капіталу, що не створює умо-

ви для більшості акціонерних товариств України ефективно здійснювати господарську діяльність.

Подальший розвиток національної економіки України залежить від адекватної системи державного регулювання, яка формує економічні, правові й соціальні передумови, що необхідні для залучення інвестиційних ресурсів в діяльність акціонерних товариств. Оптимальне поєднання ринкових і державних регуляторів дає можливість реалізувати економічний потенціал акціонерного сектора України, недостатній розвиток якого стримує інвестиційні процеси, гальмує структурну перебудову національної економіки.

Функціонування сучасного акціонерного сектора, що являє собою складну системно-структурну цілісність з численними внутрішніми та зовнішніми зв'язками, визначається економічним механізмом координації акціонерних відносин (ЕМКАВ), в якому органічно поєднуються економічні та інституційні компоненти, оптимально взаємодіють ринкові та державні регулятори.

Економічна складова ЕМКАВ пов'язана, в першу чергу з функціонуванням ринку акцій і ґрунтується на суто ринкових засадах. Ринок акцій є тим об'єктивним механізмом, яким забезпечується внутрішня інституційна та функціональна цілісність акціонерного сектора та ринкової системи відносин. Інституційний механізм – це особлива структурна складова ЕМКАВ, що забезпечує створення та дотримання норм і правил взаємодії різних суб'єктів акціонерного сектора з метою реалізації їх економічних можливостей та стабілізації внутрішнього середовища акціонерного сектора.

Держава відіграє активну роль в забезпеченні ефективно діючого механізму координації, і як безпосередній учасник акціонерних відносин, і як зовнішній регулятор через відповідну державну політику в сфері акціонерних відносин шляхом: досягнення балансу інтересів суб'єктів акціонерних відносин; забезпечення економічної безпеки акціонерного сектора; забезпечення ефективного функціонування акціонерного капіталу.

Для підвищення стійкості акціонерного сектора національної економіки України до зовнішніх і внутрішніх загроз, забезпечення його ефективного функціонування, створення умов для економічної реалізації акціонерної власності, необхідно впровадити дієву державну політику у цій сфері економічних відносин, яка базується на чітких цілях та завданнях, враховує необхідність ліквідації проблемних явищ та унеможливлення їх повторення в майбутньому.

З урахуванням досвіду глобальної фінансової кризи, виходячи із сучасного стану акціонерного сектора та усвідомлення його місця та ролі в національній економіці, необхідно впроваджувати нову концеп-

туальну модель державної політики розвитку акціонерного сектора (ДПРАС) України, яка ґрунтується на таких засадах:

- сприяння держави мобілізації усіх можливих інвестиційних ресурсів для забезпечення підтримки економічного розвитку;
- збалансованість розвитку на макrorівні через систему державного прогнозування та стимулювання необхідних напрямів фінансових потоків, перехід до антициклічної моделі розвитку;
- реформування системи державного регулювання та нагляду за розвитком акціонерних відносин;
- посилення системи державного захисту інвесторів, рівня прозорості учасників акціонерних відносин та фінансової грамотності населення.

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБґРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА»

*А. Ф. Шевченко, д.е.н., професор;
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки
та торгівлі»*

*О. М. Шевченко, к.е.н., доцент
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

Продовольча безпека в науковій літературі та в економічній політиці держави розглядається як важлива складова економічної безпеки. Остання виступає основою національної безпеки, її системоутворюючим елементом, вона пов'язує національну безпеку з незалежністю держави і є фундаментом цієї незалежності.

Вважається, що вперше поняття «продовольча безпека» запроваджено в 70-ті роки ХХ ст., яке постійно змінювалося. Спочатку головним у визначенні «продовольчої безпеки» були обсяг і стабільність постачання харчів. У 80-ті роки до цього визначення було додано ще два поняття: доступ до всіх людей весь час і достатність продуктів для активного та здорового життя. У 1996 р. на Всесвітньому Продовольчому Саміті було визначено, що продовольча безпека – це коли людина постійно має доступ до достатніх, безпечних та корисних продуктів, які забезпечують її потреби і харчові переваги для активного і здорового життя.

Аналіз наукової літератури, державних документів з зазначеної проблеми свідчить, що поняття «продовольча безпека» і в даний час трактується по різному.

Так, дослідники А. Алтухов, В. Вермель, А. Гордеев під продовольчою безпекою розуміють стан продовольчої незалежності, або здатність агропромислового комплексу самостійно забезпечувати вироб-

ництво, зберігання, переробку і забезпечення громадян країни основними видами продовольства в кількості і асортименті, необхідних для активного і здорового життя [1, с. 6].

І. Г. Мішина визначає продовольчу безпеку як забезпечення гарантованого насичення потреб в основних видах продовольства (на основі наукових норм) переважно за рахунок власного виробництва, при умові нешкідливості продуктів і їх економічної доступності, що гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві та сталий економічний розвиток [2, с. 149].

Відомий в Україні дослідник Б. Пасхавер суть поняття «продовольча безпека» виводить з двох кількісних порогових критеріїв, які розраховуються міжнародною статистикою і за якими визначається мінімальний рівень продовольчої безпеки. Ці критерії включають: енергетичну цінність добового душевого раціону харчування, яка має бути не нижчою за 2,5 тис. ккал; витрати на продовольчі потреби мають не перевищувати 60 % сімейного бюджету.

Б. Пасхавер вважає, що названі критерії і розкривають суть «продовольча безпека» в сучасному поляризованому світі: «для бідної країни – це забезпечення раціону виживання, на який витрачається лівова частка особистого доходу; для багаті – задоволення різноманітних продовольчих споживчих уподобань за відносно (порівняно з розмірами доходів) малих витрат [3, с. 43]. Виходячи з такого визначення автор зробив висновки, що стратегічний виклик для України формується як двоєдине завдання – наздогнати розвинуті країни у сфері продовольчого споживання за наступними показниками: кількості та якості харчування; економічної доступності харчування (у частках сімейного бюджету).

Н. Й. Басюркіна продовольчу безпеку розглядає як здатність держави гарантувати задоволення потреб населення країни в продовольстві на рівні, який забезпечує його нормальну життєдіяльність [4, с. 9]. При цьому, дослідниця наголошує, що продовольча безпека є не лише проблемою агропромислового сектору, але і макроекономічною проблемою, пов'язаною з ефективністю суспільного виробництва, рівнем і диференціацією прибутків населення, безробіттям і т.п.

Є й багато інших визначень категорії «продовольча безпека», як серед науковців, так і в різного роду документах. Так, у Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України, продовольча безпека визначається як рівень продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально-економічну та політичну стабільність у суспільстві, стійкий та якісний розвиток нації, сім'ї, особи, а також сталий економічний розвиток держави.

У Законі України (проект) «Про продовольчу безпеку України» продовольча безпека розглядається як соціально-економічний та екологічний стан в державі при якому усі її громадяни стабільно та гарантовано забезпечені продовольством в необхідній кількості, асортименті та відповідної якості [5].

Аналізуючи різні погляди на сутність поняття «продовольча безпека», можна зробити наступні висновки:

1. Це поняття, як по своїй суті, так і по його вирішенню має системний, комплексний характер. Продовольча безпека залежить не тільки від кількості харчових продуктів (зокрема калорій на душу населення), але й від їх структури, якості, екологічності, культури споживання та ін.

2. Не дивлячись на те, що економічна категорія «продовольча безпека» тлумачиться по різному, вона повинна включати в себе ряд основних положень:

- гарантування доступності та достатності продовольчого за забезпечення громадян країни;
- забезпечення населення країни продовольством повинно здійснюватися головним чином за рахунок власного виробництва та розраховуватися на основі науково-обґрунтованих норм харчування;
- створення в країні експортного потенціалу сировини і продовольства;
- забезпечення гармонійного, безпечного і здорового розвитку як кожної людини, так і всього суспільства.

Література

1. Алтухов А. Продовольственная безопасность России: состояние и меры обеспечения / А. Алтухов, Д. Вермель, А. Гордеев // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 1998. – № 10. – С. 6.
2. Мішина І. Г. Сутність та напрями забезпечення продовольчої безпеки держави / І. Г. Мішина // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Економічна безпека і проблеми господарсько-політичної трансформації соціально-економічних систем». – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. – С. 148–150.
3. Пасхавер Б. Сучасний стан продовольчої безпеки / Б. Пасхавер // Економіка України. – 2006. – № 4. – С. 43–50.
4. Басюркіна Н. Й. Продовольча безпека як системна характеристика функціонування агропромислового сектору економіки / Н. Й. Басюркіна. Економіка харчової промисловості. – 2011. – № 2(10). – С. 5–10.
5. Закон України (проект) «Про продовольчу безпеку України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua/>

ЗМІСТ

Алимбетов У. С., Тулеубаев Т. Т., Кульжабаева Ж. Ш. Занятость молодежи восточного региона Казахстана проблемы и некоторые пути их решения	3
Белов О. В. Науково-технічний потенціал як складова потенціалу стратегічного розвитку економічної системи	7
Бодня Т. О., Богданович І. Інституціональні перетворення у національній економіці	9
Верховенко Т. В. Совершенствование системы управления товарными запасами в контексте изменения экономической системы хозяйствования	11
Весельская Н. Р. Государственное регулирование национального рынка ипотечного кредитования в условиях трансформации	15
Власенко М. О. Концептуальні засади розвитку лізингу в контексті національної безпеки України	17
Вовченко О. С. Some aspects of banking stability	19
Головня А. С. Фінасова безпека комерційних банків як складова економічної безпеки держави	20
Григораш О. М. Модель державного регулювання малого бізнесу в Україні	22
Дербеньова Я. В., Громоздова Л. В. Україна у світовому фінансовому просторі: рейтингові оцінки та тенденції	24
Дика А. А. Формування фінансових інститутів в Україні: соціально-економічний аспект	26
Зайналов Д. Р., Алиева С. С. Совершенствование институционального обеспечения эффективности функционирования предпринимательства в посткризисный период	28

Івченко Є. І. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на процес інституційних змін в Україні	31
Кириченко Л. М., Мацак Л. М. Роль інституційної організації обігу товарів і послуг в забезпеченні конкурентоспроможності торговельних підприємств	33
Кириченко Л. М. Вплив зміни інституційного середовища на конкурентоспроможність торговельних підприємств	34
Кшишинський А. В. Стратегії розвитку консалтингових підприємств у національній економіці України	36
Ковальчук І. М. Національні економічні інтереси як передумова створення системи економічної безпеки держави	39
Кущіпр Л. Л. Представники марксизму про історичну закономірність переходу до планомірного (сталого) розвитку ринкової економіки	41
Лотюва О. В. Прогнозування соціально-економічних процесів як інструмент державного регулювання національної економіки	43
Лютий О. Ю. Шляхи вирішення інституційних проблем державного регулювання економіки: створення ефективної політики санації підприємств	44
Ніколенко С. С., Дзевєріна К. С. Легітимність як визначальний чинник розвитку інституту власності	48
Ольшанцева Т. О., Брітченко І. Г. Вплив інституційного середовища на ринкову трансформацію економіки України	50
Оппельд Л. І., Руда Ю. О. Економічна інтеграція як визначний фактор розвитку національної економіки	52

Пинчук И. А. Институциональные изменения и их классификация	53
Попова Ю. М., Зіміна В. О. The directions of the increase of the level of Ukraine's innovation safety.....	55
Похилюк В. В. Особенности влияния амбивалентности і патерналізму на процеси трансформації влади	57
Похилюк Р. В. Інноваційні та інвестиційні технології в економіці України на шляху світової інтеграції.....	61
Простотіна С. В., Зюкова Н. Б. Проблеми трансформації економічної системи з позиції політики формування доходів	64
Рудаковский Я. С. Обмен факторами производства республики Беларусь со странами СНГ	65
Сарбалакова А. Ж. Меры, принятые правительством в противостоянии мирового экономического кризиса Казахстана	69
Соловей М. П. Бюджетно-податкове регулювання як важіль антикризової стабілізації національної економіки	71
Тітенко Л. В. Стратегічні цілі і конкурентна стратегія розвитку кооперативних організацій в умовах високого динамізму ринкового середовища.....	73
Шаповалов В. О. Держава як регулятор розвитку акціонерного сектора економіки України.....	75
Шевченко А. Ф., Шевченко О. М. Теоретичне обґрунтування сутності поняття «Продовольча безпека»	77